

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Disputatio II. De Viuente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

esse omnino corporis expertes & inuisibiles, sed potius corpore tenui, aëreo vel igneo præditos, qui non est à sanctâ Synodo refutatus, & consequenter videtur eius doctrina comprobata, qui enim tacet consentire videtur. Non, inquam, hoc obest: quia Concilium solum approbavit sententiam illius Patris quoad punctum de quo agebatur, nempe de veneratione imaginum Angelorum; quantum verò ad illud de corpore, quia tunc non intererat Concilij, in neutram partem disputatum est, neque ideo quidquam approbatum fuit à Concilio: Ioannes autem prædictus non verè dixit, ab Ecclesiâ sentiri, Angelos & animas constare corpore tenui, oppositum enim ab Ecclesiâ definitum est loco supra citato. Neque item obstat, Patres nonnullos docere, animam esse corpus: illi enim loquuntur quasi respectu in ordine ad Dei spiritualitatem, id est animam, etsi in se spiritualement, tamen respectu Dei posse dici quodammodo corpus; sicut ob eandem comparationem aliquando docent, solum Deum habere esse, creaturas verò esse entia secundum quid; quæ locutio non rigore, sed quasi concionatorio aut exaggeratorio modo intelligenda est. Videantur Conimbricenses eo libro 2. art. 6.

324 Tota ergo huius questionis difficultas consistit in probatione Conclusionis, & communis doctrinæ. Probatur à nonnullis Primò: Anima caret partibus, ergo est spiritualis.

Impugnatur ab aliis hæc ratio, quia etiam res spiritualis potest constare partibus. Ab hac impugnatione facile aduersarij expeditur, quia aliud est, solam rem spiritualement carere partibus; aliud, omnem rem spiritualement illis carere: primum potest esse verum, etiam secundum falsum sit; sicut verum est, solum animal esse hominem, licet non omne animal sit homo; ergo quia aliquæ res spirituales non careant partibus, non inferitur, rem materialem posse illis carere. Melius ergo impugnatur ea ratio, quia etiam res materialis potest constare partibus: neque enim videtur repugnare, rem dependente à subiecto materiali, & consequenter materialem, esse indiuisibilem; impenetrabilitas enim, quam supra diximus constituere materialitatem, non inferit necessarium compositionem integram. Secundò, ea

ratio claudicat, quia hoc ipsum, scilicet animam carere partibus, non probat; est autem maxima in hoc probando difficultas, & ni fallor, qui hac ratione vtuntur, postea, vt probent animam carere partibus, vtuntur hac conclusione, quia est spiritualis, qui est manifestissimus circulus.

Ideo alij Secundò probant animæ spiritualitatem ex actibus spiritualibus, quos habet, actuum autem spiritualitatem probant ex obiectis spiritualibus quæ ab animâ cognoscuntur Deo, Angelis, &c. Sed infra ostendam, posse obiectum spirituale à potentiâ materiali attingi, item & potentiam materialem capacem esse libertatis, quare prædicta ratio non habet vim.

Probanda ergo est animæ spiritualitas ex independentiâ quam habet à materiâ & quantitate, quæ independentia probatur ex immortalitate ipsius, de quo agemus infra Disputatione de Anima separata. Item, quia, etiam si mutetur continuò materia vel ex toto, vel magnâ ex parte, adhuc tamen eadem numero anima perseverat: experietur enim quis, se saltem ex parte principij volitui & cognoscitui eandem esse qui fuerat ante viginti aut triginta annos, cum tamen ferè ex toto mutauerit materiam. Probatur Secundò ex inclinationibus contrariis, quas homo in se experitur, & ad virtutem in parte rationali, & ad vitia in sensitiuâ, iuxta illud Pauli, *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ*; ergo, quia datur in homine principium spirituale, quod de se inclinatur ad virtutem. A parte autem sensitiuâ coheret in bonum delectabile, etiam si malum sit moraliter: si enim non esset in homine principium spirituale, non daretur ea contrarietas, sed præcisè inclinaretur in bonum sensitiuum, sicut bruta; vt è contrario, quia in Angelis non datur corpus, non est inclinatio in bonum sensitiuum. Adde, animam non posse cohibere appetitus insurgentes in carne, si corporea sit; debet ergo illis esse superior, altiorisque ordinis, & consequenter spiritualis.

Denique idem suadet ex dispositionibus diuersis longè & perfectioribus, quas habet homo, & quibus carent cetera animantia, quod sanè arguit hominem esse longè illis superiorem, & consequenter saltem ex vnâ parte spiritualement.

DISPUTATIO SECVNDA.

De Viuente.

EXPLICATA essentia animæ secundum se, antequam ad eius potentias & actus descendamus, oportet agere de vitâ in ordine ad quam ipsa anima definitur: in definitione enim dicitur, *animam esse actum primum physicum corporis potentia vitam habentis*.

Aduerte Primò, non solam animam esse viuentem, sed etiam totum compositum: etenim quando moritur homo, anima viuâ manet, ergo aliud viuens ab eâ distinctum perit; hoc autem non potest esse aliud, quàm totum compositum, quod vt sic perit ex separatione partium inter se.

Aduerte Secundò, vitam aliam esse in actu primo, aliam in actu secundo: hæc est ipsa actualis operatio viuentis, illa principium huius, & de vtraque in præsentia agendum est. Tertio aduerte, questionem hanc, etiam valdè in Philosophiâ celebrem, ferè esse de solo nomine, vt infra ostendemus, ideoque oportere rem intelligere, in nominibus verò communiori loquendi modum sequi.

SECTIO I.

In quo consistat ratio vite.

² **A**DVERTENDUM est, nonnullos antiquos Philosophos, quos refert Clemens Alexandrinus lib. 8. Stromatum, dixisse, sola cognitio vivere, non verò plantas. Hanc sententiam iam ferè sopitam, recentiores nonnulli & excitant, & acriter contra communem omnium Theologorum & Philosophorum consensum conati sunt propugnare; vnde concluderunt, rationem vitæ solum consistere in principio cognoscituo aut appetituo. Contra hos alij rursus insurgunt, & rationibus rationes accumulantes sine fine, probare conantur, & plantas vivere, & rationem vitæ in motu intrinseco consistere. Dixi paulò antè, quæstionem hanc esse ferè de nomine, id dum ostendo, simul totam difficultatem explano, & quid sentiendum sit, clarè propono.

SUBSECTIO PRIMA.

Quædam de re supponuntur.

³ **P**RIMUM est, duplicem esse posse operationem: vnam *intrinsecam* siue immanentem in principio à quo oritur; sic actus intellectus manet in nostro animo à quo producit, sic nutritio in principio ipso se nutrit: *extrinsecam* aliam, quæ non manet in operante, qualis est productio creaturarum respectu Dei, productio caloris in meâ manu provenientis à calore existente in aëre vel in igne. Has duas operationes diversas esse inter se, & dari in rerum naturâ, ambigit nullus: supposita autem earum diversitate & existentia, quæ earum dicenda sit vitalis, quæ verò non, quæstio est de solâ voce. Quod si communis schola operationi immanenti tribuit nomen vitæ, & hoc negat operationi transeunti seu extrinsecæ, cur & nos illi non idem nomen tribuimus? Et hinc efficaciter rejiciuntur negantes plantis vitam: quia cum omnes ferè homines eas dicant vivere, & aliunde de re detur inter ipsas & alia non viventia, hæc differentia in motu ab intrinseco, cur non ratione illius potest illis hoc nomen *vivens* tribui, etiam si lapidi, aquæ, aut alijs entibus negetur.

⁴ **O**bjicies: Nomen vitæ non potest significare operationem ab intrinseco seu immanentem, nam multa, quæ communiter dicuntur mortua, habent tales operationes. Respondeo, licet solis operationibus immanentibus nomen vitæ tribuatur, non tamen omnibus, quia non omnes sunt eodem modo immanentes: sicut licet hoc nomen *homo* soli conveniat animali, non tamen omni, quia non omnia animalia eiusdem rationis sunt; ideoque rectè potest vnum dici homo propter specialem essentiam diversam ab altero.

⁵ **P**ro quo suppono Secundò, de re ipsâ dari inter operationes immanentes diversitatem. Alia enim est operatio immanens, quæ res constituitur in suo esse connaturali, siue debito, & hæc operatio tribui solet generanti, etiam si verè ab ipsâ essentia efficiatur, iuxta illud axioma, *Qui dat formam, dat consequentia ad formam*: huiusmodi sunt omnes productiones, quibus essentia

in se suas producit passiones, quibus aqua recuperat pristinam frigiditatem, quibus leuia sumum, & gravia feruntur deorsum, quia hæc omnia debentur illis pro connaturali illorum esse. Alia operatio immanens est, quæ res in se producit aliquam formam non sibi connaturaliter debitam, ut cum in se producit intellectus cognitionem, cum se auget animal: non enim homo est in statu violento, quando caret aliqua cognitione, nec si non nutriatur, vel crescat, dummodo non corrumpatur. Has duas operationes immanentes esse diversas, est certo certius: si ergo distinguuntur, cur non poterunt aliqua illarum dici vitales, non verò alia. Accutur ergo secundæ vitales, primæ verò non.

Sed objicies Primò contra hanc secundam suppositionem: Etiam Angelus dicitur vivere per cognitionem sui, sibi debitam in primo instanti ut constituitur in esse connaturali; item Deus vivit per intellectionem, quæ constituitur in suo esse; ergo etiam primæ operationes, quibus essentia constituitur per passiones in suo esse connaturali, debent dici vitales, vel hæc differentia de re assignata, est imperpetua ad rationem vitæ. Respondeo faciliè, distinguendo duplicem vitam, aliam *physicam*, *intentionalem* aliam. Intentionalis vita est idem quod cognitio & appetitio, & de hac non loquimur in præsentia, neque ad eam requirimus ut producatur à re iam constituta in suo esse connaturali. *Physica* nec ut producatur vilo modo, ut patet in Deo, cuius intellectus & voluntas sunt improductæ. Alia vita est, *physica*, de quâ in præsentia, & quam plantis concedere intendimus, & pro hac posuimus differentiam illam de re operationum immanentium debeat, & non debeat, pro connaturali esse subiecti. Hoc supposito, argumentum respondeo, eo solum ut summum conuincit, Deum & Angelum non vivere vitâ physicâ (de quo nos infra) non verò probari, non vivere intentionaliter. vnde nec probatur, quoad vitam physicam non esse differentiam de re inter plantas & alia entia non viva, non enim affertur exemplum rei viventis vitâ physicâ per operationem immanentem debitam pro connaturali complemento subiecti, vel rei non viventis, etiam per talem operationem, quod debebat affertur, ut ea differentia de re à me assignata in ordine ad differentiam de nomine ostenderetur non bona.

Respondeo Secundò quoad instantiam ab Angelo petitam, ei non deberi absolute, ut propriam passionem, cognitionem sui, ideoque per illam in se productam vivere posse etiam ex hoc capite physicè.

Responderi Tertio posset, etiam si Angelo debeat eius cognitio in primo instanti, nec essentia debentur passiones, adhuc tamen dari differentiam de re inter productionem passionum, & productionem cognitionis Angelicæ, ratione cuius productio intellectionis Angelicæ dicatur vitalis physicè, non verò productio passionum: nam cognitio Angeli respectu sui ipsius ita illi debetur in primo instanti, ut possit postea alias cognitiones illi similes vel respectu sui, vel respectu aliorum Angelorum eiusdem speciei, quæ tamen indebitæ sunt, producere in se physicè, & consequenter tota illa species cognitionis in vno individuo erit debita, in alijs

alijs indebita, & producibilis ab ipso Angelo in sensu composito cum indiuiduo sibi debito. Passiones autem ita debentur essentia, ut nullum indiuiduum earum possint habere, nisi quo constituentur in esse connaturali sibi debito: nam si semel anima v.g. habeat intellectum, non potest simul cum illo aliam habere eiusdem speciei, & consequenter non est producibilis intellectus ab intrinseco animae, nisi quando illi debetur; ergo si nomine vitalis illam intelligamus quae est producibilis ab intrinseco, postquam res est in suo esse connaturali constituta, bene ostendimus, cur passiones non sint vitales ex specie sua, quia nunquam sunt producibiles tali modo: intellectus verò Angeli de se, vel hae numero, vel alia distincta, eiusdem tamen speciei, est producibilis ab intrinseco, postquam Angelus est constitutus in suo esse, in quo motu conuenit cum plantis; ergo ex hac parte bene potest planta & Angelus dici viuens, etiam si essentia, quatenus suas passiones producant, non dicuntur viuere.

10 Sed vrgebis: Quando nutritur viuens, etiam producit pars passionis simul cum parte essentiae producta per nutritionem: atqui ea productio partis passionis non est vitalis, licet ea pars passionis sit indebita in primo instanti, ergo non recte dicitur vita consistere in productione immanenti rei indebitae pro primo instanti. Respondeo, eam partem passionis, licet non debeatur in primo instanti ei parti formae quae nutritur, deberi tamen parti per nutritionem acquisitae, & à qua ea pars passionis producit propriè. Vnde clarè constat, eam non esse vitalem, quia principio, à quo producit, debetur pro connaturali esse, quod est contra rationem termini vitalis iuxta differentiam de re paulò antè datam.

11 Replicabis adhuc: Ea pars passionis non debetur parti praëxistenti, sed hoc non obstante, à parte praëxistente producit, & illi est intrinseca, ergo absolute erit vitalis respectu illius. Respondeo, eam partem passionis toti supposito absolute deberi, quia debetur vni illius parti, & consequenter totum suppositum non viuere per illius productionem; quia eo modo quo dicitur toti supposito intrinseca, dicitur & est illi debita, & consequenter non est vitalis, parti autem praëxistenti fateor non deberi. At quia non producit ab illa nisi denominatiue, quatenus producit à comparte de nouo adueniente, non potest esse vitalis respectu praëxistentis: nec item respectu nouae partis, à qua verè producit, quia est illi debita; ergo nec poterit esse vitalis denominatiue respectu alterius compartis. Sicut quia corpus dicitur sensitiuum denominatiue ab anima, non potest corpus aliter esse subiectum denominationis respectu sensationis, quam anima verè sit subiectum eius sensationis. Quòd si à primo instanti deberetur sensatio animae, ideoque hae non viueret propriè physicè per sensationem, ita nec viueret corpus denominatiue per illam sensationem, quantumuis corpori esset indebita. Ratio huius à priori est, quia id, quod denominatiue conuenit toti ratione alicuius partis, debet propriè in ea parte reperiri: quòd si nulli parti ea productio passionis est vitalis propriè, non erit nec denominatiue respectu totius.

Replicabis adhuc: Etiam toti supposito debetur pars acquisita per nutritionem, & tamen, hoc non obstante, ea nutritio est vitalis, ergo etiam productio nouae partis passionis erit vitalis, licet debita toti supposito. Respondeo, negando sequelam: nam quando loquor ego de toto supposito, cui dico esse debitam eam passionem, non includo ipsam passionem, sed causam illius, terminus autè vitalis non debet esse debitus suae causae: at quando loquimur de toto supposito, cui in obiectione dicitur deberi augmentum illud, iam includitur ipsum augmentum, quid ergo mirum, si in hoc sensu illi debeatur? sibi enim qualibet res est debita. Vnde talis modus debiti non repugnat operationi aut termino vitali. Secundo respondeo, in nutritione partem aduenientem non deberi ei à qua verè causatur, & cui vnitur, ergo erit vitalis propriè respectu illius, & denominatiue respectu totius compositi: at partem passionis semper esse debitam illi principio, à quo propriè producit, & consequenter nec respectu illius esse propriè vitalem, nec denominatiue ab illo respectu totius compositi. Et hinc declaratur prima solutio: nam quando requirimus terminum vitalem non esse debitum, loquimur respectu causae à qua procedit, non verò respectu compositi in quo includitur, illi enim essentialiter debet esse debitum sicut pars suo toti.

Contra totam hanc suppositionem secundam de differentia motus ab intrinseco debiti vel indebiti, obijcies Secundo: Actionem illam esse debitam vel indebitam pro primo instanti, est omnino per accidens ad rationem vitae, si enim non assignatur differentia in modo tendendi, quid ad rem quòd sit debita vel indebita ea actio? Respondeo facile, hic nos querere differentiam de re inter eos motus; esse autem debitam, vel non esse debitam eam actionem, proculdubio est differentia in re: iam autem ratione illius potest vna ex illis dici vitalis, altera non. Vnde male dicitur ea differentia per accidens se habere ad rationem vitae: si enim nos eam differentiam significamus formaliter per nomen hoc *vita* non erit per accidens ad rationem vitae.

Obijcies Tertio & difficilius: Etiam homini & plantae est debita augmentatio pro complemento naturali, quid enim homo faceret in illa magnitudine qua primò formatus est, nonne magis esset violentus, si ita deberet semper manere incapax videndi, audiendi, loquendi, intelligendi, &c. quam maneat violentus lapis extra centrum, aut aqua sine summo frigore. Idem est de plantis, si in ea magnitudine, in qua primò generatae sunt, manere deberent, ergo ratione debiti non magis erunt vitales augmentatio plantae & hominis, quam motus lapidis ad centrum. Confirmatur à contrario: etiam ignis constitutus in esse sibi connaturali, & pro primo instanti debito potest immanenter operari, & tamen non dicitur viuens, ergo hae differentia assignata nulla est. Consequentia est bona. Minor certa. Maior probatur, quia ignis potest augeri intrinsece per aggenerationem, quae non debetur illi pro primo instanti, sicut planta augetur per nutritionem, ergo.

Propter hoc argumentum eiusque confirmationem putarem omnino, differentiam assignatam de motu ab intrinseco debito vel indebito

pro complemento naturali, licet detur à parte rei, non esse tamen sufficientem pro diuersitate harum vocum *vitalis* & *non-vitalis*: nam nec conuenit omnibus vitalibus, nec solis, quod euidenter probat argumentum factum. Confirmatio ab igne petita non ita virgere videtur: posset enim quis dicere, actionem aggeneratiuam ignis, esse eiusdem speciei, etiam si non vniat sibi ignem productum; & consequenter eam actionem non esse naturâ suâ immanentem, nec vitalem. Esse autem eandem in specie prædictam actionem generatiuam alius ignis, siue illum vniat secum siue non, est certo certius, quia non est principium vllum distinguendi eas actiones: neque enim diuersam habet actionem ignis candelæ, quando comburit stupam supra ipsam positam, aliquantulum tamen distantem ab illâ, cui non potest vniri ab eâ quâ comburit eandem positam iuxta se, ex quo resultat continuatio, ergo illa actio non est naturâ suâ, sed per accedens immanens, ergo nec vitalis.

17 Dices: Licet actio aggeneratiua ignis, prout terminata ad formam, non sit immanens naturâ suâ, vt probatum est, prout terminata ad vnionem continuatiuam necessariò est immanens; nec enim potest produci vnio continuatiua, nisi maneant ignis vnitus cum termino in quo producit eam vnionem. Sed contrâ, quia etiam ipsa vnio continuatiua potest produci ab extrinseco. Pone enim duas stupas æquæ supra ignem candelæ, inter se tamen non vnitas, ecce in hoc casu, eo ipso quod illæ accendantur, producit vnio continuatiua inter eas duas stupas, vnio autem illa continuatiua non manet vnita cum agente, nempe cum igne candelæ, ergo etiam ipsa vnio continuatiua & actio productiua illius non sunt necessariò immanentes. Quapropter diximus in libris de Generatione, non semper differre specie

18 aggenerationem à primâ productione. Actio autem nutritiua diuersa est specie à primâ generatione animalis non vitali, quæ differentia colligitur ex diuersissimis dispositionibus requisitis ad eas actiones: ex quo etiam fit, vt homines aptissimi ad nutritionem, inepti sint ad primam generationem, & è contrario; ergo hæc actiones diuersæ sunt: nam si non essent diuersæ, qui aptus esset ad vnâ, esset & ad aliam; sicut contingit in igne, qui eo ipso quod possit se aggenerare, potest & alium primò generare, & è contrario. Ecce ergo quot de re differentia dentur inter aggenerationem plantæ & animantium ex vnâ parte, & aggenerationem ignis & aliarum rerum, quæ non dicuntur vitales. Possunt ergo illæ dici vitales, licet hæc vitales non dicantur. Quia verò hæc ratio argumento infra Subsectione 4. faciendo rejici videtur, & Obiectione tertiâ supra factâ,

19 Idèò suppono Tertio de re aliam clariorem differentiam inter viuientia & non viuientia physica in eo motu immanenti: licet enim ignis aggeneretur immanenter, nec acquirat perfectionem sibi debitam in primo instanti, sicut & planta; negari tamen à nemine potest, eum solum per iuxta-positionem augeri vniendo sibi materiam approximata, sicut augetur & aqua; plantas autem & alia animantia non augeri per iuxta-positionem, sed per intus-sumptionem, id est attrahendo per poros alimentum in minutissimas par-

tes diuisum, & in se illud conuertendo, quo fit, vt augetur omnes partes etiam remotiores, quod non conuenit igni. Quando enim magnus ignis v. g. comburit stupam, non attrahit materiam stupæ per totum ignem, & ibi eam in se conuertit, sed eam relinquendo in loco vbi primò posita erat, conuertit totam in ignem.

Sed replicabis: Dum ignis consumit candellam & lychnum, attrahit ad se per poros lychni seuum, ceram vel oleum, ergo iam augetur per intus-sumptionem, ergo adhuc non est differentia de re inter ignem & plantas. Respondetur, ignem non attrahere per poros oleum ad se, sed applicatum lychno illud simul cum lychno in ignem conuertere, ex vtroque autem excitari flammam, unde nego ibi esse augmentum per intus-sumptionem, quale est in plantis & animalibus. Hæc est clarissima & notissima differentia plantæ & animalis ab aliis rebus, quam solum puto considerari ab his, qui nomen commune *viuentis* & plantis & animalibus dedere, quamque dabunt omnes etiam rustici, si regentur, cur planta viuit, quia scilicet augetur & se nutrit, interius succum, cibum, &c. trahendo. Ex hac clarissimâ differentia infero, à recentioribus illis malè negatum, plantas viuere: nam vita hæc solum significat eam virtutem se per intus-sumptionem ab intrinseco augendi, quæ cum non inueniatur nisi in solis viuentibus, merito potuit vnico communi nomine appellari. An autem hinc sequatur, Deum non viuere tali viâ, dicam infra.

Obiiciunt tamen hæc aliqui, eam differentiam esse per accedens ad rationem vitæ. Sed similis obiectio supra soluta est, ostendendo, eo ipso quod sit differentia de re, non posse esse per accedens ad diuersa nomina. Adde, ab his de re solum poni aliam multò minorem, scilicet quod actio sit debita vel non in primo instanti. Melius ergo ibi hæc obiecerint, quam nobis.

SYBSECTIO SECVNDA.

Examinatur quadam responsio.

ET SI difficultas hæc, vt vidimus, tota sit de solo nomine, tamen vt hoc nomen *vita* plantis tribuerent, multa de re falsa dixere nonnulli, quæ oportet examinare; alia vera, quæ confirmari amplius debent.

Primò ergo quidam docuere, partem per aggenerationem additam viuenti idèò esse vitalem, quia non potuit ab extrinseco produci; at partem ignis acquisitam non esse vitalem, quia etiam pars ignis fuisset ab alio producta, eo ipso quod applicaretur igni, vniretur illi, ergo potuit ab extrinseco produci. Olim mihi hæc differentia placuit, non scio tamen, an possit sustineri impunitis, quia idem etiam in viuentibus contingit: virga enim ab vnâ arbore abscessa, & in aliam inferta, vnitur illi, & retinet ibi propriam formam, & per illam aliquantulum augetur arbor; ergo illa eadem virga quæ in priore arbore fuerat ab intrinseco producta, erat naturâ suâ indifferens vt ab extrinseco adderetur ei viuenti; malè ergo dicitur, partem acquisitam per nutritionem non fuisse indifferentem naturâ suâ, vt ab extrinseco adderetur. Idem potest dici in animalibus: potest

potest enim aliquando pars aliqua carnis recen-
ter abscessa, si alteri applicetur, continuari cum
illa.

Huic rationi respondebit quis, etiam si illa vir-
gula sit indifferens, vt vniatur alieno supposito,
non tamen potuisse produci, nisi à principio in-
trinfeco, ideoque naturâ suâ esse immanentem,
quo differt ab igne, qui potuit etiam ab extrinse-
co produci. Sed hæc solutio videtur facile reici-
ri: nam etiam hoc modo pars viuientis potuit ab ex-
trinfeco primò produci, vt cum generatur infans
à matre; ea enim productio est ab extrinseco: er-
go quoad hoc modo omnino æquales ignis & vi-
uens; nam illa pars v. g. carnis potuit primò pro-
duci ab agente extrinseco, sicut ignis ab igne ex-
trinfeco, & non sibi vnito; & sicut ignis potuit
addi alteri igni, & sic illum augere, ita illa pars
carnis aut ramus arboris potuit addi & alteri vi-
uenti, ergo non est magis naturâ suâ immanens
ramus ille quàm ignis, quoad productionem vel
additionem.

24 Respondebis Secundò, vnionem continuati-
uam ignis produci ab extrinseco, at vnionem vir-
gulæ insertæ produci ab ipsâ arbore. Sed contrâ,
quia etiam ignis producit eam vnionem conti-
nuatiuam: quando enim ego applico duas can-
delas sibi inuicem, certè ego non magis produco
vnionem eorum ignium, quàm dum applico car-
nem carni, aut virgulam infæro arbori; ego enim
non præco. tunc vnionem continuatiuam eorum
ignium, aut arborum, &c. Contrâ Secundò, quia
etiam vnio continuatiua viuientis produci potest
ab extrinseco: quando enim mater producit for-
mam viuientis in totam materiam dispositam, et-
iam tunc producit vnionem continuatiuam ea-
rum partium, ergo etiam ex isto capite sunt pa-
res, vnio partium ignis, & vnio partium equi aut
plantæ.

25 Secundò principaliter impugno solutionem
positam supra: nam passionem etiam petunt esse
in essentia à quâ producuntur, nec possunt per se
produci ab extrinseco, ergo sunt naturâ suâ im-
manentes, ergo per solam immanentem actionem
per se non potest vllò modo assignari diuersitas
inter viuentia & non viuentia.

Huic argumento posset Primò responderi ex
sententiâ Thomistarum, qui, vt assignarent dif-
ferentiam inter productionem passionum & nutri-
tionem, dixerunt, passionem produci à generante
eadem indiuisibili actione, quâ & ipsæ essentia
producantur. Sed impugnantur euidenter: nam
passiones pendunt, vt à causâ materiali, ab essen-
tiis, ideoque non creantur propriè, sed generan-
tur, ergo actio productiua passionum non est pro-

26 ductiua essentia. Patet consequentia, quia essen-
tia sunt causa actionis productiua passionum; nihil
autem potest esse causa actionis quâ primò pro-
ducitur, esset enim causa sui ipsius quoad pri-
mum esse, quod repugnat. Secundò ex eisdem
minis improbabiler responderi potest, passio-
nes quidem produci à generante, non tamen ea-
dem actione quâ essentia, sed distinctâ, & poste-
riore naturæ ad productionem essentia: quod
potest confirmari eo axioma, *Qui dat formam,
dat consequentia ad formam*; ergo, qui producit
essentiam, producit & passiones essentiam conse-
cutas. Ex quo inferitur ad præsentem questionem
manifesta differentia inter productionem passio-

num & actionem nutritiuam, ratione cuius hæc
sit vitalis, non verò illa, quia productio passio-
num non est immanens; non enim manent pas-
siones in principio à quo fiunt, sed in essentia à
quâ non fiunt; nutritio verò manet in eodem vi-
uente à quo procedit.

Hanc doctrinam de productione passionum à
generante falsam esse, ostendi in Physicis ex a-
quâ in se recuperante pristinam frigiditatem, quæ
illius est passio, & ex aliis essentis recuperanti-
bus proprias passiones, ergo essentia producant
in se proprias passiones. Rationem à priori reddi-
di, quia essentia continent eas passiones, & aliunde
magis indistantes sunt à seipsis quàm gene-
rans, ergo potiori iure est illis concedenda pro-
ductio passionum, quàm agentibus. Ideò

Tertiò alij dixere, etiam si de facto passionis ab
essentis producantur, eò quod semper essentia
sunt proportionatæ & indistantes, id tamen non
prouenire ab exigentiâ passionis; hæc enim con-
naturaliter oriretur ab agente, si ibi esset appro-
ximatum, & propria essentia impediretur ne
eam passionem produceret.

Nonnulli hanc sententiam omnino improba-
bilem reputant, eò quod vna essentia non con-
tineat passiones alterius, etiam eiusdem speciei,
ergo non potest illas causare. Consequentia est
bona. Antecedens suadetur, quia vna essentia,
quantumuis eiusdem speciei cum alterâ, est ta-
men illi aliquo modo dissimilis, vna enim fun-
dat negationem alterius quàm altera non fundat,
ergo sunt dissimiles inter se, ergo vna non con-
tinet passiones alterius. Leuissimum argumen-
tum, ad inuendendam tantam notam prædictæ opi-
nioni: etenim ipsæ essentia habent inter se eam
dissimilitudinem, & tamen inuicem continentur
adæquatè, & inuicem possunt causari; ergo non
obstante eâ dissimilitudine, vna continebit effe-
ctus alterius, eum contineat ipsam causam in quâ
illi effectus continentur. Ratio à priori, quia hæc
dissimilitudo consistens præcisè in negatione al-
terius, non solum non impedit continentiam,
quin etiam necessaria est ad illam: nihil enim
continet vt causa, nisi id à quo distinguitur. Sed
concedamus illis, hanc dissimilitudinem ma-
gnam esse, adhuc non rectè inferitur ex eâ, vnâ
essentiam non continere effectus alterius: quan-
tumuis enim Deus & creatura dissimiles sint, ad-
huc Deus continet omnes creaturæ effectus; er-
go ex dissimilitudine non rectè inferitur negatio
continentia.

Aduerte, modos vnus subiecti non posse in al-
tero recipi, quantumuis sit eiusdem speciei; quod
non oritur ex defectu continentia, sed ex alliga-
tione essentiali modi ad tale numero subiectum:
sicut ob eandem rationem actio creaturæ nequit
oriri à solo Deo, non quia Deus illam non con-
tineat, sed quia illa, cum sit determinatio moda-
lis causæ creatæ ad effectum, essentialiter respicit
hanc numero causam, & hoc numero subiectum.
Quare de actionibus, quibus producuntur pas-
siones, fateor libenter, actionem vnus essentia
non posse ab alterâ eiusdem speciei produci:
quod non oritur ex dissimilitudine inter essentias,
sed ex distinctione & alligatione modali ipsarum
actionum. Passiones autem ipsas productas per
actiones, cenfeo non esse alligatas huic numero
essentia, ideoque hunc numero intellectum (si
H h h distin-

distinguat) quantum est ex se, fuisse indifferens ut esset in animâ Petri aut in animâ Ioannis; sicut hæc numero albedo fuit indifferens ut esset in hoc subiecto numero, vel in illo; & hic numero calor, ut esset in hoc ligno aut in illo, & consequenter ut non esset passio huius ignis aut illius: non enim video, cur formæ absolutæ ex se alligentur huic numero subiecto potius quam illi. Hoc ipsum efficaciter ostendi Disputatione 1. Metaphysicâ, à num. 84.

31 Ex quibus infero, probabilissimâ esse opinionem num. 27. positam, nempe, passiones huius essentiae, quantum est ex se, non exigere produci ab intrinseco, id est ab eâ essentiâ in quâ sunt, sed esse indifferentes ut ab alterâ eiusdem speciei applicatâ producantur. Quod probatur Primò, in nostrâ sententiâ ponente gradus intensiōis homogeneos: nam gradus caloris, qui est octauus in igne, & consequenter propria illius passio, potuit esse primus vel secundus, ergo & ille, quantum est ex se, potuit non produci ab igne cuius est passio. Pater consequentia, quia si esset primus, produceretur ab altero igne, & ab extrinseco, ergo cum sit indifferens naturâ suâ ut sit primus vel secundus, est indifferens ut producat ab intrinseco aut ab extrinseco.

32 Adde, etiam quando est primus, esse passionem partialem ignis, sicut & octauum; nam passio ignis sunt omnes octo gradus caloris, non verò solus octauus: ergo cum pars passionis producat a generante, etiam tota passio, quantum est ex se, erit indifferens ut a generante producat, quod verum est, etiam si gradus sint heterogenei. Ex quo obiter impugnabis Secundò argumentum aduersariorū supra positum, quia, non obstante dissimilitudine inter essentias, una continet partialem passionem alterius; ergo, non obstante eadem dissimilitudine, poterunt passionem unius essentiae produci ab alterâ.

Probatur Secundò in omni sententiâ, etiam de graduum heterogeneitate, quia aqua iuuatur ad recuperandam pristinam frigiditatem (quæ est eius passio) ab agentibus extrinsecis, v. g. ab aëre frigido, à niue vel gelu circumdante aquam; similiter terra iuuatur ad recuperandam siccitatem, si distinguatur à Sole, igne, &c. ergo possunt passiones produci ab agente extrinseco appproximato essentiae.

33 Denique Tertio probatur etiam ex aduersariis, qui docent, esse valde probabile, passiones produci a generante, licet per actionem distinctam ab eâ quâ essentia; ergo probabile etiam est, posse passiones produci, quantum est ex se, ab alterâ essentiâ, etiam si non sit generans essentia in quâ sunt passiones. Pater consequentia, quia non sunt diuersæ in specie essentia generans, v. g. Bucephalus generans alium equum, ab altero equo qui illum non generauit; imò, qui modò generatur à Bucephalo, potuit ab altero generari; ergo si Bucephalus generans equum potuit producere passiones illius, potuisset etiam, licet illum non generasset, easdem producere passiones: generasse enim, vel non generasse, non minuit nec immutat illius virtutem circa passiones, ergo hæc non sunt naturâ suâ immanentes, quandoquidem naturâ suâ non exigunt produci ab essentiâ in quâ sunt.

34 Adhuc tamen, hoc admissò, argumentum à

me supra loco secundo factum vim habet: nam si passiones naturâ suâ sint producibiles ab extrinseco, idem etiam videtur dicendum de nutritione. Sicut enim dicunt hi Auctores, si due animæ esset penetratæ inter se, & una impediretur à productione suarum passionum, altera posset in eâ producere passiones, unde inferunt, eas esse naturâ suâ transeuntes; etiam eodem modo ego dicam, si duo stomachi penetrarentur, & unus impediretur ne in cibum approximatum ageret, posset alter in illum agere, & dispositiones ad animam recipiendam producere, ipsamque animam inducere in cibos alterius stomachi, tamque vnire cum illo altero stomacho. Certè quilibet, re bene consideratâ, statim notabit, non magis dici gratis, materiam primam penetratam cum alterâ, posse in eam alteram introducere quantitatem, quàm stomachum cum stomacho penetratam posse materiam applicatam dissipare, & partes animæ aut vnionis illius cibi cum altero stomacho producere, ut Hurtadus facit §. 45. qui tamen hinc redarguitur, dum magis immanentem fecit terminum nutritionis quam passionis. unde enim poterit quoad hoc differentiam assignare? Ideo absolute puto, posse, si applicatio sufficiens daretur, viuens ab altero viuente iuari, ut conuertat alimentum in substantiam propriam; ergo ex hoc capite non potest assignari differentia inter productionem passionum & nutritionem plantæ aut hominis, ut videtur naturalis, alia non. Ideo

Quartò posset argumento supra facto occurrere, si diceretur, passiones produci quidem ab essentiâ in quâ sunt, non tamen ut a causâ principali, sed ut a vicariâ & substitutâ generantis, ad quem pertinet dare formam & consequentia ad illam, ideoque essentiam non operari nomine proprio, sed nomine alieno, viuens autem debere operari nomine proprio. Nollem verbis & solo modo loquendi difficultatem deludere: si enim essentia verè & realiter immediatè, ut causa perfectior, & præcontinens passiones, eas producit, quid interest, etiam denominari ipsum generantem eorum causam? Nonne calor est principalis causa alterius caloris à se producti, quantumvis denominet ignem calefacientem, & sit virtus ipsius ignis? Deinde, nequit essentia instrumentum esse generantis ad producendas passiones, quia instrumentum non est propter se, sed propter aliud, ut patet in speciebus, quæ, quia sunt instrumenta ad cognitionem, ad illam ordinantur, non è contrario cognitio ad species: idem est in accidentibus, quæ, si sunt instrumenta substantiæ, solum ad illam ordinantur; atqui essentia non est præcisè propter passiones, sed potius è contrario passiones sunt propter essentiam, ergo essentia non est instrumentum ad productionem passionum.

Adde, si essentia non operaretur nomine proprio, nunquam nec alieno producerent passiones; quia vicarium & substitutum alicuius non operatur in præsentia eius à quo substituitur, præsertim quando hoc est potens operari, sed generans est approximatus & potens producere passiones, ergo non dabit locum ut essentia eas producat, si essentia solum est vicaria ipsius, sed per seipsum generans eas producet; ergo si essentia illos producit, certè nomine proprio operatur, non alieno.

Dices:

SUBSECTIO TERTIA.

Alia solutio reiecta.

38 Dices: Non eget generans vicario & substituto ob defectum virtutis & approximationis, sed ob defectum commensurationis; magis enim commensuratur anima equi cum passionibus propriis, materia cum propriis, &c. quam Deus generans materiam & formam equi, cum eiusdem passionibus. Sed contra Primò, quia quando generans & essentia generata sunt eiusdem speciei, ut contingit in omnibus causis vniucis, tam commensurata est cum passionibus essentia generans quam generata, ergo tunc non producentur passionibus ab essentia generata, sed generante. Consequentiæ est bona in tuis principiis. Antecedens probatur aperte, quia vel commensuratio consistit in similitudine, & hanc tantam habet essentia generans quantum generata; vel consistit in virtute & continentia effectus, & hæc est eadem etiam in generante; vel denique consistit in approximatione, & hanc iam habet generans per te: ergo non deficit generanti commensuratio, ergo, cum aliunde ad ipsum primario pertineat producere passionibus, necessarium illas producat, nec dabit locum vicario.

39 Contra Secundò, quia eo ipso quod generans sit potens producere passionibus, cum & eas contineat, & sit sufficienter approximatus, si aliunde ad ipsum ut ad causam principalem pertineat eas producere, quantumvis non sit tam similis cum passionibus, & consequenter tam commensuratus quam essentia, adhuc tamen debet illas producere, nec admittit consortium substituti aut vicarij, ut patet in Deo ut obiecto respectu visionis illius: eo enim ipso, quod ad obiectum principaliter pertineat, concurrere ad cognitionem sui, ad speciem verò ut ad vicarium ipsius, & Deus sit approximatus intellectui Angeli vel Beati cuiuslibet, ac potens concurrere ad obiectum, quantumvis non sit tam commensuratus cum cognitione creatâ, quam esset species impressa creata (hæc enim esset eiusdem ordinis, & in eadem potentia cum cognitione) nihilominus

40 Deus solus concurret sine specie. Imò & in sententiâ aduersariorum est impossibile etiam de potentia absolutâ talis species, quia nequit, inquit, dari instrumentum & vicarium per se ordinatum, ad supplendum defectum causæ approximatae, & potens operari; ergo, quantumvis essentia generans non sit tam commensurata cum passionibus, quam essentia generata, quia tamen absolute est potens & approximata, non admittit vicarium & substitutum, si in ipsâ sit præcipuum ius operandi. Ratio à priori est, quia defectus commensurationis suppletur per præcipuum ius ad operandum; imò repugnatet præcipuum ius ad operandum, si per ipsum non suppleretur defectus commensurationis.

Hinc constat, nullam solidam de re dari diuersitatem inter productionem passionum, & augmentationem viuents, nisi recurratur ad eam quam nos dedimus Subsektionem 1. de augmento per intus-sumptionem.

DIFFIDENTES aliqui immanentia per se termini vitalis, aliter rationem vitæ in potentia nutritiua explicuerunt. Inquunt ergo, eam idè esse vitalem, quia ut talis determinata est ad operandum immanenter: positis enim omnibus prærequisitis ad nutritionem, quæ sunt longè diuersa à prærequisitis ad primam generationem, ut supra ostendimus, non potest non immanenter operari; ignis autem, etiam positis omnibus dispositionibus ad operandum in se, potest operari in alio transeunter, ideoque non est potentia determinata ad operandum immanenter, & consequenter nec vitalis. Censent enim hi, principium viuens illud esse, quod, positis omnibus prærequisitis ad operandum, est determinatum ad operandum in se immanenter perfectionem sibi primo instanti indebitam, siue ea productio sit eiusdem speciei cum alterâ transeunte, siue non; sicut potentia libera est illa, quæ, positis omnibus prærequisitis ad operandum, potest non operari, quantumvis actio libera sit eadem in specie cum necessariâ, imò & possit esse eadem numero. Unde etiam in horum sententiâ eadem actio numero, quæ est vitalis, potest non esse vitalis; sicut idem actus numero liber potuit esse necessarius, & è contrario, casu quo libertas sit denominatio extrinseca actui. Differt hæc sententiâ à communi, quod communis requirit ad vitalitatem, ut actio ex specie suâ sit immanens, hæc verò sententiâ non id requirit, sed præcisè, ut principium actionis vitalis sit determinatum ad operandum immanenter, positis prærequisitis.

Contra hunc modum dicendi duo videntur difficultates non æquem ingerere. Primum est: quia potentia nutritiua, etiam positis omnibus prærequisitis, non est determinata ad operandum immanenter; ea enim ut talis formaliter, & cum omnibus prærequisitis, nempe calore, humore, & aliis qualitatibus concurrentibus ad nutritionem, potest operari transeunter omnes dispositiones, quæ producuntur in passio antequam sibi illud vniat, item & formam substantialem chyli aut alterius compositi præcedentis per se ad conuersionem substantialem viuents, ergo ea potentia, etiam ut nutritiua, non est determinata ad operandum immanenter, ergo nec vitalis, iuxta hæc principia.

Respondent, non esse vitalem eam potentiam nutritiua respectu productionis formæ chyli, quia respectu huius non est determinata ad operandum immanenter, esse tamen vitalem respectu aggenerationis substantialis, quia positis omnibus prærequisitis ad aggenerationem substantialem, non potest non illam immanenter operari. Sed contra, Ergo potentia nutritiua, ut talis, positis omnibus prærequisitis, ex parte talis potentia absolute non est determinata ad operandum immanenter, sed vel immanenter, vel transeunter: immanenter, formam substantialem viuents; transeunter, formam chyli, quæ duæ formæ formaliter ex eisdem principiis oriuntur: ergo potentia nutritiua non est vitalis, eo quod per se ad vitalitatem requiratur principium absolute

H h h 2 solutè

solutè esse determinatum, positis omnibus prærequisitis ad operandum immanenter, alioquin cum id nō habeat potentia nutritiua, vt vidimus, non erit vitalis, quod à te non concedetur.

45 Respondebis Secundò, non requiri ad rationem principij viuents, illud esse omnino determinatum ad omnes actiones immanenter producendas, sed solum eas, respectu quarum dicitur principium viuens; hoc autem iam habet potentia nutritiua, quæ determinata est ad operandum immanenter partem propriæ formæ, quæ aggeneratur, aut vnionem substantialem, vt in homine; ergo erit potentia vitalis respectu huius, sicut non est de ratione potentie liberæ, eam esse indifferentem ad omnia obiecta, sed præcisè ad ea respectu quorum dicitur libera.

46 Sed contra Primò, quia hoc non tam est principium esse determinatum ad operandum immanenter, quàm esse potens operari immanenter vel transeunt: in quâ explicatione prorsus tuam mutas sententiam. Secundò id non videtur sufficiens ad constituendum principium vitale, vt iam probò.

Secunda difficultas contra hanc sententiam desumitur ex igne, qui etiam, positis omnibus requisitis ad operandum, & contiguitate cum passio, determinatus est ad operandum immanenter in passio suam formam; non enim potest non sibi vnire terminum illum productum, & tamen ignis non est principium vitæ, ergo non sufficit ad rationem principij vitalis, illud esse determinatum ad operandum immanenter positis omnibus requisitis.

47 Respondebis, approximationem esse prærequisitam non ex parte ignis, sed ex parte passio; principium autem vitale debere esse determinatum ad operandum à requisitis ex parte sui ipsius. Sed contra Primò, quia approximatō non minus requiritur ex parte causæ quàm ex parte passio, in quo viuens non aliter determinatur ad operandum immanenter, nisi ab approximatione, vt ab vno prærequisitis, quia sine illâ non est determinatum ad operandum. Contra Secundò, quia siue approximatō teneat se ex parte passio, siue non, certè, illâ posita, ignis est determinatus ad operandum immanenter; ergo absolute erit viuens.

48 Probo consequentiam ex tuâ doctrinâ, quâ dicis, viuens esse illud, quod, positis omnibus prærequisitis ad operandum, determinatum est ad operandum immanenter, sicut principium necessarium est illud, quod, positis omnibus requisitis ad operandum, determinatum est ad operandum: atqui, vt principium sit necessarium, sufficit, si determinetur ad operandum, vel ex prærequisitis ex parte potentie, vel ex parte passio; ergo similiter, vt sit principium viuens, sufficit, determinatum esse ad operandum immanenter à prærequisitis ex parte passio; ergo ignis, qui determinatus est ad operandum immanenter ex prærequisito, etiam si existente in solo passio, absolute erit principium vitale. Contra Tertio, quia cum in præsentī disputetur de significatione vocis *viuens*, debes niti auctoritate communi, vt dicas, viuens significare principium determinatum ad operandum immanenter à prærequisitis agentis, non verò passio; hoc autem nullus hucusque dixit, neque de hac distinctione somniauit, ergo sine fundamento pro libitu id à te docetur.

Aliter hanc sententiam, & benè, impugnauit Hurtadus, quia ex eâ sequitur, conceptum viuents esse ex se imperfectiorem quàm conceptum non viuents, quod videtur esse contra lumen naturæ. Sequela manifestè probatur, quia si viuens in hoc formalissimè distinguitur à non-viuente, quod viuens eundem terminum non potest nisi in se producere, non viuens autem potest in se & in alio, certè maiorem habet virtutem, qui in se & in alio potest, quàm qui solum in se, quæ propositio lumine naturæ est nota; ergo maior est virtus non viuents, quæ ad vtrumque extenditur, quàm viuents, quæ solum ad se: imò in hac sententiâ conceptus viuents consistit in carentiâ virtutis ad operandum ad extra, quod est ridiculum. Posset fortè respondere, non viuens esse etiam determinatum ad non operandum ad intra, unde non habet maiorem virtutem quàm viuens. Sed hæc solutio non potest à te reddi, qui expressè dicis, principium non viuens posse esse operatum ad intra & ad extra, ideoque non esse viuens, quia non est determinatum ad operandum præcisè ad intra, ergo iuxta tuam sententiam maiorem habet virtutem non viuens quàm viuens, quod falsum est.

Obiicies, etiam nos non posse assignare illam maiorem perfectionem in viuente, quàm in alia non viuente; nam se augere per intus-sumptionem, non est quid nobilius quàm operari ad extra, ergo eadem est vtrique difficultas. Respondeo Primò, à me saltem non fieri viuens imperfectius, quàm sit non viuens: non enim coactio rationem vitæ in carentiâ virtutis, prout tu, sed in positiuâ virtute. Secundò dico, ex conceptu suo virtutem illam attrahendi ad se cibum per poros, illamque sibi vnendi, & se illo perficiendi, maiorem virtutem esse ex se, quàm solum posse operari ad extra non se perficiendo, nec attrahendo ad se alimentum, & distribuendo illud per omnes sui partes, sed solum operando in materiâ iam applicatâ.

SVBSECTIO QVARTA.

Aliæ explicationes reiectæ.

ALII, vt adhuc, eum terminum nutritionis naturâ suâ esse immanentem, ostendunt, & inde rationem vitæ in immanentia per se constituent, docent, terminum nutritionis naturâ suâ petere manere in viuente à quo producit: quia cum viuencia sibi præfigant terminum paruitatis, infra quem non possint existere, & quod per nutritionem acquiritur, sit infra eam paruitatem: inde est, vt in illâ seorsum non possit conseruari forma viuents, ideoque ea pars perat esse simul cum producente, quod est, esse intrinsecam illi naturâ suâ: hoc autem non conuenit parti aggeneratæ ab igne, quia cum ignis, quantumvis exiguus, producat, possit separatus conseruari, eò quod sibi non præfigat terminum paruitatis, inde est, vt pars illa ab igne producta non sit naturâ suâ immanens, & consequenter nec vitalis, secus pars per nutritionem acquisita.

Hæc tamen explicatio non difficilior quàm præcedentes reicitur, quia aliud est, eam partem, quæ per nutritionem acquiritur, non posse seorsum solum conseruari, & hoc transeat, aliud est, illam

illam esse naturā suā immanentem, quod falsum est, nec sequitur ex primo. Nam sume partem illam per nutritionem acquisitam, illa licet non potuerit sola conseruari, potuit tamen simul cum aliis in primā generatione produci: tunc autem non esset immanens, quia non esset vnita cum parte producente, etiam si sit vnita cum aliā parte cum ipsā simul productā; ergo hæc pars, quantumuis minima, per nutritionem acquisita, non est naturā suā immanens, cum naturā suā potuerit in primā generatione produci, quando non esset immanens. Contrā Secundò, quia forte in aliquibus nutritionibus acquiritur tanta materia, quanta prærequisita est ad primam generationem, quæ sit in maximè exigua materia. Contrā Tertiò, quia adhuc, si ignis præfigeret sibi terminum paruitatis, eò quod in puncto non posset conseruari, non ideo formalissimè esset vitalis; ergo conceptus vitalitatis non est explicandus dependenter ab eo, quod præfigat sibi vel non præfigat terminum paruitatis. Tandem hoc reicitur ex Subsektionē præcedenti, in quā ostendi, etiam nutritionem posse fieri ab alio viuente, si intimè esset penetratum. Vide ibi dicta.

54 Minus malè posset hæc immanentiā partis per nutritionem acquisitā cum aliis explicari, eò quod pars viuētis exigit, vt licet primò possit produci transeuntē, non possit tamen illi postea addi, nisi ab ipso producat; pars autem ignis & primò potest ab extrinseco, & etiam addi ab extrinseco (si enim duæ candelæ accensæ inuicem se tangant, etiam si non sit vna ab alterā producta, adhuc vniuntur, & inuicem augebuntur, quod non contingit in viuētibus;) ergo diuerſam immanentiam per se habet terminus nutritionis à termino aggenerationis ignis, erit ergo vnus vitalis, etiam si alius non sit.

55 Sed obieciēs: Color est de se omnino indifferens vt producat ab extrinseco, & tamen actio, quæ autem producit colores in se sibi indebitos pro primò instanti, quā v. g. carduelis se colorum varietate paulatim depingit, est actio vitalis, ergo ad rationem actionis vitalis non requiritur, terminum illius naturā suā esse immanentem. Respondet, colorem respectu carduelis esse naturā suā immanentem, quia illi non potest addi ab extrinseco; nos autem non quarimus in termino nutritionis immanentiam, nisi respectu illius quod viuit per productionem ipsius, hoc autem non refutatur prædictā obiectione.

56 Melius ergo reicitur hic modus dicendi ex his quæ suprà docui, ostendens, etiam in viuētibus partes ab alio productas posse vniri, vt de virgā insertā arbori, & in parte carnis additā animali monstrauit, & simul ratione probans, si stomachi essent penetrati, posse vnum disponere pro altero cibum, ex quo inferitur, eam partem non esse per se immanentem.

Tandem ergo posset, relicto sermone producto, recurri ad actiones, dicique, actionem primò generatiuam in viuētibus esse diuersā specie à nutritiua, hancque naturā suā esse immanentem, illam verò transeuntē, etiam si terminus virtutisque idem sit; differentiamque harum actionum colligi ex diuersis dispositionibus, & comprius concurrentibus ad illas, præsertim si potentie sint distinctæ. Hic modus est inter hos omnes probabilissimus, & à nobis suprà probatus fu-

sius, & ex eo ostendimus discrimen inter aggenerationem ignis, & nutritionem, quod aggenerationis ignis, cum sit eiusdem speciei cum primā generatione, non est naturā suā immanens, & consequenter nec vitalis, sicut non est prima eiusdem ignis generatio. Verum adhuc contra illum arguet argumentum desumptum ex eis stomachis penetratis: tunc enim vnus posset agere in cibum alterius, & illi vnire cibum, quæ actio esset transiens, & non videtur diuersa in specie ab alterā immanente, quā idem stomachus pro se ageret; ergo non solum ille terminus non est naturā suā immanens, sed nec actio illa ex specie suā, poteritque alia eiusdem speciei esse transiens, non secus ac in igne.

SUBSECTIO QVINTA.

Vera sententia.

58 Ex dictis constat, in plantis nullum aliud posse de re assignari discrimen à ceteris non viuētibus, quā in augmento intrinseco per intussumptionem, siue terminus ille productus, naturā suā producibilis sit ab extrinseco, siue non; & siue ea nutritio sit eiusdem speciei cum actione alterā non immanente, sed transeunte in alienum suppositum, vt in exemplo posito de duobus stomachis applicatis satis constat, siue sit diuersa: solum enim vita hæc consistit in aggeneratione per intus-susceptionem.

Sed obieciēs: Ergo eadem actio in specie potest esse vitalis & non vitalis. Concedo sequelam, in quā non video vllum absurdum, imò videntur id omnes teneri dicere. Si enim Deus diuinitus impederet, ne vllus actus vitalis ab animā productus illi vniretur (vt ferè omnes concedunt posse fieri) tunc ea actio non esset actu vitalis, quia terminus illius non esset actu vnitus suo principio.

59 Respondebis: Esset vitalis, quia naturā suā peteret vnionem, etiam si per accidens eam non haberet. Sed contrā, quia vitalitas actualis non consistit in eā exigentiā, sed in eo quod actu maneat terminus in eo principio, hoc autem non daretur tunc, ergo non esset actu vitalis. Contrā Secundò, quia etiam illa actio, quam ego pono transeuntē, potuit esse naturā suā immanens, (per se enim erat capax, vt oriretur à stomacho vnito cum se aggregante;) quod autem de facto illi non fuerit vnitus, est illi per accidens; per se enim ad eam vnionem videtur dicere ordinem, quia conuersio alimenti videtur esse in ordine ad vnionem. Sed quidquid sit de hac instantiā, ego dico, in consequenti suprà illato nullum esse absurdum.

Hinc infero, vitam, quæ est communis plantis & animantibus, nullo modo conuenire Deo. Quod probō: nam Deus non se nutrit per intussumptionem vllō modo, ergo nullo modo habet hanc vitam. Addo, in nullā sententiā aut explanationē circa vitam plantæ, posse eam vitam Deo conuenire, non iam dico secundum imperfectiōnem plantæ, sed neque secundum rationem communem vitæ.

60 Quod sic ostendo. Deus non mouetur physice, neque constituitur in suo esse, neque etiam antequam constituitur, nec per intellectionem, nec per volitionem, ergo nec viuit vllā vitā physicā, quæ

quæ in operatione immanenti consistat, quo solo sensu potest plantis vita tribui, ut ex omnibus modis dicendi suprà relatis, & ex re ipsâ satis constat. Consequentia ergo est evidens. Antecedens autem certissimum non solum Catholicis, sed & benè sentientibus Philosophis: est enim Deus incapax compositionis, siue substantialis, siue accidentalis, ergo incapax mutationis. Patet hæc consequentia, quia mutatio necessariò fit per aliquid superadditum rei quæ mutatur; imò si in rigore motum acciperemus, immediatè ante illum debuit præcedere carentia illius rei quæ per motum acquiritur, quod nouam argueret imperfectionem in Deo; ergo Deus non mouetur physice, ergo nec uiuit vitâ physicâ.

61 Respondebis Primò: Deus producit aliquid physice immanenter in se, ergo uiuit vitâ physicâ. Consequentia videtur bona ex supradictis. Antecedens probatur, quia Pater æternus physice producit Filium, & uterque Spiritum sanctum, Filius autem verè manet in Patre, Spiritus sanctus in utroque; ergo Pater & Filius physice immanenter produciunt, ergo uiuunt vitâ physicâ. Sed contrà Primò, quia in Conclusionem loquimur de vitâ omnibus tribus personis communi, & quæ in intellectione consistat; hæc autem, de quâ in obiectione, nec est Spiritui sancto communis, nec in intellectione consistit. Contrà Secundò, quia licet Filius maneat in Patre, & Spiritus sanctus in Patre & Filio à quibus produciuntur, ideoque hæc sit productio immanens per se, Patri tamen debetur Filius pro primo instanti, & utrique Spiritus sanctus; imò productio Filij est constitutum intrinsecum Patris, & spiratio actiua est quid intrinsecum & realiter identitatum cum Patre & Filio, ergo non uiuunt physice per has productiones, iuxta sententiam illorū, qui productionē vitalem dicunt eam quæ ita est immanens, ut supponat principium constitutum in suo esse connaturali, seu debito pro primo instanti, quæ est ferè 62 omnium explicatio. Idem item dicendum est iuxta sententiam illorum, qui non aliam vitam admittunt, quàm cognoscere & appetere; item & iuxta nostram, quæ vitam physicam ponit in augmento perintusumptionem. Solum illi, qui ad rationem vitæ requirunt, actionem esse per se immanentem, siue sit debita siue non, siue de complemento naturali subiecti siue non, poterunt eas productiones dicere vitales: sed hi non possunt vitam tunc plantis tribuere, propter dicta suprà; ergo non potest dari vlla ratio vitæ physice communis Deo & plantis.

Obiicies: Communiter à Theologis hæ productiones dicuntur vitales, ergo cum hæc sit quæstio de nomine, non est ab illis recedendum, præcipuè cum ob eandem rationem plantis vitam concesserimus. Ut ab hoc ultimo incipiam, 63 Respondeo, à nobis non præcisè propter auctoritatem communem, sed quia reperitur conuenientia in plantis de re cum his quæ manifestè sunt viuencia, nempe cum animantibus, quam conuenientiam non habent aliæ res, ideo plantis vitam concessam fuisse. Si enim de re nihil speciale plantæ haberent, quod non haberet & ignis, non videretur sufficere sola auctoritas communis ad dicendum, plantas viuere, non verò ignem. Si ergo nihil speciale reperitur in productione Filij & Spiritus sancti, quod non reperiatur in produ-

ctione passionum, & in quo illa productio conueniat cum solis manifestè viuientibus, non video, cur præcisè ob solam auctoritatem communem productio illa dicatur vitalis, non verò productio passionum. Respondeo Secundò, non adeo 64 esse communem sententiam docentem, eas esse vitales. Patres enim præcisè eas dicunt immanentes, de vitalitate autem nihil docent. Theologi verò plurimi negant, eas esse vitales, imò tenentur negare quotquot dicunt, principium viuens esse illud, quod constitutum in suo esse naturali debito pro primo instanti operatur immanenter. nam Deus ante has productiones non supponitur constitutus, ergo nec uiuit physice per illas, iuxta hanc definitionem communem viuientis, quàm qui admittunt, & aliunde dicunt hanc productionem esse vitalem, non loquuntur consequenter.

Ideo respondebis Secundò cum aliis recentioribus, Deum conuenire cum plantâ in eo, quod ab intrinseco habeat suam perfectionem, scilicet intellectionem, volitionem, &c. sicut planta ab intrinseco habet augmentum. Hæc responsio solis verbis videtur aliquid dicere, in re tamen nihil: nam rogo, Quid est, Deum habere suam perfectionem ab intrinseco? Certè hoc non est, quod Deus det sibi, & producat in se eam perfectionem, ergo Deus non aliter habet eam ab intrinseco, nisi quatenus non eam habet productam ab alio: hoc autem non est. Optè illam habere ab intrinseco, sed, ut dixi, non esse productam. Vnde duo inferuntur maxima absurda: 65 Primum, Deum esse viuentem, nihil esse aliud, quàm Deum esse improductum. vnde si per impossibile Deus nec intelligere, nec amare, nec aliquid aliud operari posset, sed præcisè essetens improductum, esset viuens, quod proculdubio est contra communem omnium acceptionem circa hanc vocem *viuens*. Et confirmatur: quia si per impossibile cælum, aut lapis, aut terra non esset producta, eo ipso esset viuens iuxta hanc sententiam. hoc autem quis dicere constaret enim & apud rusticos & idiotas, terram & aquam non esse viuentem, non autem constaret ita clare eam esse productam; ergo viuens non consistit formaliter in eo quod sit improductum, nec vllus vnquam probauit, terram à Deo produci, quia aliàs esset viuens.

Secundum absurdum quod ex eâ sententiâ sequitur est, plantas in hoc sensu non viuere, vel saltem non habere vllam rationem vitæ Deo communem, prout hi contendunt. Si enim Deum viuere, nihil est aliud, quàm non esse productam eius perfectionem, certè hoc nullo modo conuenit plantæ, quæ producta verè est, & perfectionem quam habet, habet non minus productam quàm lapis, vel quacumque alia res mortua: & in hoc puncto, quod Deus non sit ens productum, non magis planta conuenit cum Deo, quàm lapis. Sicut enim esse improductum, negat productionem ab alio (in quo fortè rusticos Deum differre à lapide, & conuenire cum perfectione plantæ, quæ non est producta ab alio) ita etiam esse improductum, dicit, non esse 66 productum à se, in quo Deus differt à plantæ perfectione, quæ à suo subiecto produciuntur, & conuenit cum lapidis perfectione, quæ non produciuntur à suo subiecto; ergo illud prædicatum im-

producti in quo vitam Deū constituit, non est magis conueniens viuenti creato, quam non viuenti. Ratio à priori est, quia cum re improducta simpliciter tam parum conuenit productum à se, quam productum ab alio; sicut cum re nullo modo cognita tam parum conuenit quæ est cognita ab alio, quam quæ est cognita à se, & è contrario, improductum enim æquè utramque productionem negat, sicut incognitum simpliciter negat utramque cognitionem; ergo illud esse improductum in Deo, non est prædicatum magis proprium viuentium, quam non viuentium, ergo per illud non constituitur Deus in ratione viuents magis quam in ratione mortui.

69 Confirmitur ulterius, quia esse viuens in planta non est prædicatum purè negatiuum, dicens præcisè, non esse ab alio, sed positium quod in causalitate à se & intrinsecè consistit; at in causalitate Deus nullo modo realiter conuenit cum planta, ut ostensum est, ergo nec in ratione vitæ.

Respondebis Tertio: Essentia diuina distinguitur saltem ratione nostrâ ab intellectione & volitione, quam ratione nostrâ in se recipit, ergo saltem ratione nostrâ operatur immanenter per intellectionem & volitionem, ergo etiam per hanc viuut vitâ physicâ.

Sed contra Primò, Quia si hoc sufficeret ad vitam physicam, etiam viueret Deus physicè per omnipotentiam & alia attributa, quæ ratione nostrâ ab eo distinguuntur, & in illo recipiuntur: hoc autem nullus dixit, ergo nec per intellectionem viuut Deus vitâ physicâ. 70 Contra Secundò ratione à priori, quia Deum ratione nostrâ suam producere intellectionem, est absolute & simpliciter illam non producere; sicut illam ratione nostrâ esse compositum, est absolute & realiter non componi, sed solum à nobis concepi ad modum rei compositæ; ergo illum ratione nostrâ producere intellectionem, non erit absolute & realiter viuere vitâ physicâ, sed à nobis concepi ad modum viuents physicè, quod longè diuersum est. Adde, nec ratione nostrâ in Deo concipi productionem intellectionis & volitionis, quia hæc productio dicit imperfectionem, nos autem in Deo non ponimus, etiam ratione nostrâ, ea quæ dicant imperfectionem. Quod si ratione nostrâ dicuntur distinguui, id non est, quia nos affirmemus, esse in Deo distinctionem, sed quia à diuersis actibus, quibus cognoscitur Deus in ordine ad diuersa connotata, extrinsecè denominatur distinctus; & hoc est distinguui ratione nostrâ: hoc autem pacto nec ratione nostrâ est productiuus suæ cognitionis, quia nos non concipimus verè Deum ut producentem suam intellectionem, nec ab actibus, quibus cognoscitur, denominatur extrinsecè illam producens, sicut denominatur extrinsecè distinctus à distinctione actuum, & consequenter nec ratione nostrâ illam producit, nec viuut physicè per illam.

71 Vnde dico Secundò: Dei vita solū est intentionalis, id est cognoscitiua & volitiua. Probat, quia Deus verè intelligit per suâ essentiam, & per eam amat; sed viuens intentionale solum significat substantiam appetentem & cognoscentem, ergo Deus viuut vitâ intentionali. Aduerte, hanc vitam non idèd dici intentionalem, quia à parte rei & physicè non sit vita, & sit solum ratione nostrâ (nam à parte rei physicè & independentè à no-

stro intellectu Deus viuut verè, sicut verè intelligit, & amat) dicitur ergo intentionalis, quia consistit in actibus intellectus & voluntatis, cognitionis & appetitionis, qui intentionales dicuntur. Item, quia ad hanc vitam non requiritur productio physica termini vitalis, sicut requiritur ad vitam plantæ, quæ solet physica dici.

Hinc Tertio dico: Deo & creaturis cognoscentibus, ut Angelo & animantibus, verè datur ratio communis vitæ intentionalis. Probat, quia verè illis propriè conuenit cognoscere & appetere, in quo consistit hæc vita, licet hæc ratio communis cognoscendi & appetendi diuerso modo contrahatur ad Deum, ac ad creaturas. Deus enim cognoscit & appetit sine formâ superadditâ, creaturæ verò per aliquid à se productum, & in se receptum, in quo consistit differentia specifica inter Deum & creaturas; sicut ens est Deo & creaturis ratio communis, imò & vniuoca, ut diximus in Logica, quia verè Deus & creaturæ sunt entia. Diuerso tamen modo participatur ratio entis à Deo & creaturis: ille enim est ens à se, hæc verò ens ab illo; quæ sunt differentie contrahentes rationem entis. Idem dico de hac ratione vitæ intentionalis.

Quarto dico: Neque creaturis omnibus viuentibus datur ratio communis vitæ physica. 73 Probat, quia, licet omnes creaturæ viuentes verè in se operentur immanenter, constitutæ in suo esse nonnaturali, aliæ quidem per productionem solius cognitionis & appetitionis, ut Angelus; aliæ per solam nutritionem, ut plantæ; aliæ per utramque, ut animantia, quæ & nutriuntur & cognoscunt & appetunt: ostendi tamen iam supra, hanc rationem non esse constitutiuam vitæ physica, & hanc solum consistere in augmento ab intrinsecò per intus-susceptionem; iuxta hunc enim modum dicendi Angeli non viuunt physicè, sed solum intentionaliter, imò nec animantia cognoscentia & appetentia, ut talia, id est quæ ratio vitæ physica solum erit communis in hoc dicendi modo plantis & animantibus se nutrientibus. Idem patet in creaturis illis, si possibiles sint, ut aliunde suppono, quæ per suam substantiam cognoscerent & appetere; hæc enim viuerent vitâ intentionali, quâ viuut Deus, non verò vitâ physicâ.

Vnde Quintò dico, vitam Dei, & vitam plantæ esse æquiuocas, sicut vox *canis* est æquiuoca respectu celestis & marini, & *gallus* respectu auis & hominis Galli. Ratio à priori ex dictis constat, quia vita physica consistit in eâ augmentatione per intus-susceptionem, intentionalis autem in cognitione & amore obiecti, quæ duo nullam habent conuenientiam, nisi in ratione entis, quæ non est conuenientia in conceptu viuents; ergo Deus ut intelligens non conuenit cum plantâ in ratione vitæ.

Respondebis, Deum & plantas conuenire in ratione motus ab intrinsecò, prout abstrahit ab intentionali & physico, quæ sunt differentie motus. Sed contra, quia motus intentionalis & physicus solo nomine conueniunt, ideoque motus intentionalis dicitur motus Grammaticaliter, id est, motus in nomine, non in re; motus autem physicus propriè est motus. Ratio à priori est, quia motus physicus ut talis dicit productionem physicam, & receptionem termini, intentionalis

H h 4 autem

autem præcisè dicit, esse representationem obiecti, productionem autem nullo modo dicit; ergo motus physicus & intentionalis sunt æquiuocè motus, ergo ab illis non potest abstrahi ratio communis.

Respondebis Secundò, Deum & creaturas conuenire in hoc, quod est, habere ab intrinseco terminum vitalem, cum hac differentiâ, quòd Deus habet ab intrinseco sine productione, creatura verò cum productione. Sed contrâ, quia habere perfectionem ab intrinseco, id est sibi identitificatam, non est ratio sufficiens ad constituendam vitam, ergo licet in hoc conueniant Deus & creatura inter se, non conueniunt in ratione vitæ.

76 Sed obijcies: Deus verè viuitt, & planta verè viuitt, ergo habent prædicatum commune vitæ. Respondeo, Deum viuere vitâ intentionali, plantam verò vitâ physicâ, quæ duo non habent inter se vllam conuenientiam in prædicato constituyente vitam, vt ostensum est.

Replicabis: Deus magis conuenit cum plantâ quàm cum lapide, quia cum lapide conuenit solum in ratione substantiæ, cum plantâ verò conuenit in ratione vitæ. Respondeo, in hac obiectione supponi eam conuenientiam, quam nos negamus: licet enim Deus viuât, non tamen vitâ vllò modo simili vitæ plantæ; vt enim ostensum est, illæ duæ vitæ solo nomine conueniunt.

SECTIO II.

Quæ sint viuientia in actu primo, & quæ in actu secundo.

77 **E**xPLICATA vitâ physicâ, facillè dignoscetur quæ sint viuientia in actu primo, quæ in actu secundo. Pro quo aduerte, viuens in actu primo illud esse, quod est principium operationis vitalis formaliter; viuens verò in actu secundo esse ipsam actualem operationem vitalem, quæ magis propriè dicitur vita in actu secundo, quàm viuens.

Aduerte deinde, viuens in actu primo aliud esse substantiale, accidentale aliud. Viuens accidentale est principium accidentale, per quod substantia producit actum vitalem: substantiale verò est ipsa substantia viuens quæ est primum principium operationum, homo, Angelus, equus, &c.

78 Aduerte denique, in hac quæstione etiam plurimum de nomine misceri; etenim nonnulli Auctores solum intelligunt nomine principij vitalis accidentalis id quod ita per se est ratio producendi terminum vitalem, vt sit etiam debitum principio radicali ab instanti suæ generationis: vnde inferunt, habitus naturales non esse vitales in actu primo, quia non debentur animæ ab instanti generationis, potest enim sine habitibus absolute existere, & operari. Alij verò solum intelligunt nomine principij vitalis accidentalis id, quod est subiecto ratio operandi ab intrinseco, etiam si sit quid ei substantiæ indebitum ab instanti generationis, vnde non excludunt habitus naturales à ratione principij vitalis.

79 Certè inter hos Auctores de re nulla est dissensio: nec enim negari potest, habitum naturalem non deberi animæ pro primo instanti, &

animam posse sine illo operari, quia non dat simpliciter, sed facillè posse: quare si nomine principij vitalis significetur principium debitum à primo instanti, non dubium, habitum non esse vitalem; si verò id non requiratur, videtur etiam certum, habitum esse vitalem, quia & est ab intrinseco, id est petens recipi & produci ab animâ; item est operatiuus ab intrinseco actu manentium in animâ. Ecce ergo, inter negantes & concedentes habitibus vitam, nulla de re, tota de nomine contentio est.

SUBSECTIO PRIMA.

Quid de habitibus naturalibus & supernaturalibus.

EGO concesso in hac quæstione, & sit PRIMA CONCLUSIO, Habitibus naturales dicendos vitales, quia principium vitale accidentale in actu primo ferè ab omnibus, vno vel altero excepto, non vocatur principium debitum viuenti substantiali à primo instanti, sed illud præcisè quod in supposito substantiali est ratio viuendi in actu secundo; hoc autem propriissimè conuenit habitui naturali, qui & est ab intrinseco animæ, & ex parte ipsius animæ ab intrinseco concurret ad intellectionem, quæ est actualis vita.

Dices Primo: Habitus non operatur immanenter in se, quia non recipit in se actus, quos producit, ergo non viuitt per modum actus primi. Deinde, eò quòd ipsi operentur, non dicitur propriè anima operari immanenter. Ob hoc argu-
81 mentum à contrariâ sententiâ stant in præsentia aliqui recentiores, sed immeritò, quod Primò ad hominem ostendo, quia in horum sententiâ anima non recipit in se actus materiales sensationis & appetitionis, recipiuntur enim, vt hi docent, in solâ materiâ, & tamen anima viuitt per eos, & est principium vitalis illorum; ergo similiter, licet habitus non recipiat in se actum quem producit, adhuc poterit esse principium vitale. Respondeo deinde absolute, ad rationem principij vitalis accidentalis non requiri, vt ipsum principium in se recipiat operationem; sufficit enim, esse rationem suo subiecto mouendi se ab intrinseco. Quod verò additur, suppositum non denominari operans ab operatione habitus, est manifestè falsum: nam non minus denominatur verè ignis calefacere à calore quem habet, etiam si sit accidens, quàm homo intelligens ab ipsâ animâ. & demus, distinguere potentias, nonne ab intellectu diceretur homo verè se mouere ab intrinseco: quid ergo quoad hoc minus est in habitu?

Dices Secundò: Habitus non est potentia, sed quasi leuamen ipsius, ergo non est principium vitale, sed leuamen illius. Pater consequentia, quia principium accidentale vitale, & potentia, conuertuntur. Respondeo, principium vitale accidentale latius parere quàm potentiam: hæc enim supra principium vitale addit, esse debitum substantiæ ab instanti generationis, & esse determinationem illius ad operandum, eique necessariam ad operationem: quare habitus, qui nullum ex his tribus habet, non est potentia, est tamen adhuc principium vitale, quia est ratio suo subiecto mouendi se ab intrinseco.

Dices Tertiò: Habitus non operatur per se immanenter,

manenter, etenim actus qui fit ab habitu, potest, quantum est ex natura sua, fieri sine habitu à solâ potentia; ergo & potest fieri ab extrinseco, ergo habitus nō est vitalis. Responderi posset, etiam si actus, qui producitur ab habitu, possit fieri sine illo naturaliter, non tamen per eandem actionem in specie quâ ab habitu, ideoque actionem habitus esse naturâ suâ immanentem. Hæc solutio potest ab eis dari, qui vitam in ratione motus immanentis constituunt; at nos, qui vitam physicam in virtute se peritus susceptionem augendi constituimus, habitui non concedimus hanc vitam, sed solum illam quâ est principium conaturalis animæ ad intelligendum seu amandum.

84 SECUNDA CONCLUSIO. Habitus supernaturales non sunt vitales in actu primo. Hanc teneo propter solam auctoritatem communem, quæ in questione de voce magni momenti est. Ratio communis pro hac Conclusionem ea est, quia hi habitus non sunt ab intrinseco animæ: licet enim illi sint intrinseci, quatenus in illâ recipiuntur, non tamen sunt ab intrinseco, quia nec producuntur nec exiguntur ab illâ; ergo anima, dum operatur per hos habitus, non operatur ab intrinseco, ergo habitus supernaturalis non est animæ ratio se mouendi ab intrinseco, ergo nec est vitalis.

85 Posset forè aliquis in his habitibus supernaturalibus, aliquid de re speciale reperire, quod non sit in aliis rebus non viuientibus, ideoque ratione illius vocare vitales tales habitus. Quod autem id reperitur, suadet inde, quia in primis hi habitus sunt determinati ad operandum intra proprium subiectum. Deinde exigunt per se, esse in illo: non enim possunt extra illud existere, quantumuis subiectum illos non petat; hoc autem non reperitur in aliis rebus non viuientibus, ergo in his habitibus datur aliquid proprium rei viuientis, ratione cuius possunt dici principia vitalia.

86 Hanc doctrinam impugnant nonnulli, eo quod habitus supernaturalis non sit determinatus à se ad operandum immanentem, sed id habeat à potentia cui inest, quæ est determinata ad operandum in se; vnde inferunt, illum nihil habere proprium rei viuientis. Sed contrâ, quia etiam habitus naturales ideo præcisè determinati sunt ad operandum immanentem, quia potentia, quibus insunt, sunt determinatæ ad operandum immanentem, & tamen, hoc non obstante, dicuntur ab aduersariis absolute vitales, ergo idem etiam erit de supernaturalibus. Ratio à priori: quia licet habitus determinentur ad operandum immanentem ab ipsis potentiis, cum tamen naturâ suâ sint determinati ad existendum in eis potentiis, & cum illis operandum, absolute sunt determinati ad operandum immanentem, & consequenter absolute erunt vitales, ergo possunt dici habitus supernaturales vitales.

87 Hæc habent locum in sententiâ constituyente vitalitatem in actione immanente: in nostrâ autem aliter discurrendum est, & dicendum, quod ad punctum de causalitate cognitionis eodem modo habitus supernaturales posse dici vitales ac naturales; imò melius, quia magis necessarij sunt ad eos actus habitus supernaturales, quàm naturales. Quia tamen iuxta communem acceptionem principij accidentalis vitalis requiritur,

vt illud sit vel ab ipsâ animâ productum, vel conaturali ipsi viuenti, habitus autem hi nec sunt conaturales, nec ab animâ producti, ideo non debent vocari supernaturales: in questione enim de nomine, standum est auctoritati communi; ideo supra dixi, me hanc tenere solam propter auctoritatem communem.

Actus autem supernaturales, si essent producti aliorum actuum, forè possent dici vitales in actu primo: nam licet essent supernaturales animæ, tamen quia sunt ab ipsâ producti, reputantur quasi quid proprium illius. Sed pura est hæc questio de voce, nec magni momenti.

SUBSECTIO SECUNDA.

Quid de speciebus intentionalibus.

TERTIA CONCLUSIO. Species intentionales seu imptellæ non sunt vitales in actu primo. Hæc est communis, & probatur, quia species non operantur vt virtus intrinseca animæ, prout requiritur iuxta communem acceptionem ad principium vitale accidentale, sed operantur vt vicariæ obiecti; ideoque dum per illas potentia operatur, non operatur ab intrinseco, sed ab extrinseco & nomine obiecti impotentis per se concurrere, ideoque substituentis sibi vicarium. Hoc autem non potest aliter concurrere, quàm concurreret obiectum cuius substitutum est, obiectum autem non concurreret ab intrinseco, ergo nec species, ergo nec sunt vitales.

Hanc Conclusionem vterius confirmo efficacius, quia species per se non exigunt inhaerere potentia in quâ producunt actus, ergo per se non sunt virtus intrinseca animæ. Consequentia est bona. Antecedens suadetur Primò in speciebus naturalibus, sensuum exteriorum, quæ in aère, aquâ, alijsque corporibus recipiuntur; ergo non petunt, quantum est ex se, recipi in potentia in quâ operantur, ergo non sunt ab intrinseco ipsius, possunt enim esse illi extrinsecæ, ergo nec viuunt. Quòd si species spirituales non recipiantur nisi in ipsis principijs cognoscentibus, id est omnino per accidens, ex defectu spiritualis subiecti in quo recipiantur: si enim inter vnum & alterum Angelum interponerentur res spirituales, non video cur per illud medium ab vno in alium Angelum non possent mitti illæ species, sicut de facto mittuntur materiales per medium materiale. Adde deinde, speciem ad concurrendum cum potentia non requirere vnionem sui cum illâ, sed sufficere, eam esse contiguam potentia: sicut enim (vt docent plurimi, & nos infra cum illis) obiectum contiguum concurret ad cognitionem sui immediate, vt in tactu, olfactu, & gustu; cur etiam species contigua recepta in subiecto contiguo, vel penetrato cum potentia, non poterit concurrere ad cognitionem sui obiecti: præsertim cum causa ad operandum in quacunque sententiâ non requirat maiorem approximationem, quàm contiguitatis. Vnde valde arbitror probabile, si Gabriel v. g. habens species spirituales alienius obiecti, penetraretur cum altero Angelo carente eis speciebus, posse illum Angelum alterum cum illis speciebus Gabrielis efficere cognitionem obiecti cuius illæ sunt. Cum enim concursus iste non se teneat ex parte

parte potentia, sed ex parte obiecti, non est magis necessaria ad concurrendum vno speciei, quam vno obiecti: hæc autem, in omnium sententia, non requiritur; potest enim Angelus penetrare cum altero, imò & illius accidentia possunt immediatè concurrere ad cognitionem sui in altero Angelo, ergo & species. Imò sicut species Gabrielis possunt immediatè simul cum Michaële concurrere ad cognitionem sui reflexam, ita poterunt ad cognitionem sui obiecti. Ex his euidenter infertur, speciem non esse virtutem intrinsecam per se animæ, aut potentia cognoscentis, & consequenter non dicendam vitalem.

Obijcies: Si species contigua, & non recepta in potentia, potest efficere cognitionem, ergo & poterit species distans, si aliquid in medio producit, sicut enim est sufficienter approximata ad operandum (vt diximus in Physicis de omni causâ) imò ipsum obiectum distans poterit concurrere immediatè: hoc autem videtur absurdum, ergo dicendum est, speciem requirere vniōem sui cum potentia ad concurrendum, & ex huius vniōis defectu non posse speciem distans concurrere, ergo iam species naturâ suâ erit virtus intrinseca.

92 Respondeo Primò, hanc difficultatem independentem esse à nostrâ opinione de concursu specierum: etenim communissima & verissima sententia est, obiectum proportionatum, & præsens, etiam si non vniatur potentia, posse cum illâ concurrere ad cognitionem sui, vt concurrit de facto Deus cum intellectu Beati, & vnus Angelus cum altero, & in tactu & gustu infra probabitur. Ecce in hac sententiâ totam obiectionis difficultatem, cur scilicet obiectum distans non concurreret ad cognitionem sui, si in medio aliquid producit, quandoquidem ita sit sufficienter approximatum, & aliunde non requiratur vno illius cum potentia ad concurrendum. Respondeo Secundò, fortè non esse improbabile, etiam obiectum distans simul cum speciebus intermedijs ab ipso productis concurrere ad cognitionem sui, sicut docetur à pluribus, lucem aeris produci simul à Sole, & ab alterâ luce intermediâ. Sed de hoc nihil infra. Respondeo Tertiò, à speciebus distantibus non produci cognitionem, quia hæc sufficienter exercent suam causalitatem & actiuitatem circa species propinquiores potentia, vnde ad cognitionem non concurrunt immediatè, nisi solæ species immediatæ potentia. Quod amplius

93 explicatur ex dictis in Physicis: ibi enim docuimus, tunc vnâ causam attemperare concursum, quando altera illi omnino similis æqualiter est approximata passo, quia tunc non est maior ratio de vnâ quàm de aliâ. quando tamen vna est magis quàm altera approximata, iam est specialis ratio in vnâ ad concurrendum, quæ non est in alterâ, ideoque non est cur vtriq; concedatur concursus, præsertim cum causæ distantes occupatæ sint, vt diximus, in productione proximarum causarum. Quod autem neque ipsa obiecta, à quibus species producuntur, debeant immediatè concurrere ad cognitionem, etiam probatur facillè, quia species ab ipso obiecto productæ, sunt sufficientes ad producendam cognitionem sine immediato concursu obiecti, vt patet in cognitione ab ipsis

94 speciebus factâ absente omnino obiecto. Præterea habent maiorem approximationem quàm obiectum, ergo concurrent solæ ad productiones cognitionis. Confirmatur, quia tunc præcisè admittimus, à causâ distanti produci immediatè effectum, quando id, quod causâ distans produxit in medio, non sufficit ad productionem illius effectus: vt, quando lux producta in crystallo distanti, maior est luce aeris intermedijs, tunc recurrimus ad Solem, vt ad causam immediatam illius maioris lucis: quando autem causâ propinquior sufficit, sine fundamento recurritur ad distantiorem, quantumvis hæc sit magis actiua quàm propinquior; ergo cum species propinquiores sint sufficientes ad productionem cognitionis, non debemus ad obiectum recurrere, licet hoc magis actiuum sit quàm species.

SVBSECTIO TERTIA.

Quid de intellectu, & alijs potentijs.

95 QVARTA CONCLUSIO. Intellectus, vt producit species obiectorum, operatur vitaliter in sententiâ ponente vitam in operatione per se ab intrinseco, in nostrâ verò non operatur vitaliter.

Prima pars probatur à nonnullis, quia actio illa productiua speciei est immanens naturâ suâ: neque enim potest intellectus species obiectorum producere in extraneo subiecto. Deinde intellectus in eâ productione, licet suppleat vices obiecti, nomine tamen proprio operatur non vt vicarium & instrumentum obiecti. Sicut Deus licet in productione muris v.g. in materiâ dispositâ gerat vices alterius muris qui ibi deest, non tamen operatur nomine muris, nec muti tribuit illa productio. Ratio est, quia Deus, licet vt causâ vniuersalis teneatur supplere defectum causæ particularis absentis, non tamen est instrumentum illius, quia instrumentum non habet virtutem nisi dependenter ab eo cuius instrumentum est, vicarium enim & substitutum non habet virtutem, nisi dependenter ab eo cuius vicarium est. Deus autem virtutem supplendi defectum muris, non habet dependenter à mure, ideoque non est substitutum illius; sed nomine proprio operatur. Idem est in intellectu producente species obiectorum: licet enim in hac productione suppleat defectum obiecti, virtutem tamen ad hanc productionem non accipit ab obiecto, nec ab illo habet dependenter, ideoque non est vicarium obiecti; nec illius nomine operatur, sed nomine proprio, & consequenter viuunt ab intrinseco in productione earum specierum, quantumvis ipsæ species nō viuunt in productione intrinseca cognitionis, quia operantur nomine obiecti extrinseci, non verò nomine proprio, vt diximus supra.

Sed hinc posset replicare cōtra dicta: Species illæ productæ ab intellectu sunt vicariæ obiecti, etiam si non procedant ab illo, nec immediatè, quia obiectum, vt supponimus, non concurrunt; nec immediatè, producantur enim species ab intellectu, quia iuxta dicta non operatur nomine obiecti, sed licet, ergo species illæ non sunt substitutum obiecti immediatum aut immediatum, & tamen operantur nomine obiecti, ergo etiam intellectus producens in se eas species operabitur nomine obiecti.

Potest responderi, illas species saltem mediatè produci ab obiecto, non quatenus producantur ab intellectu, sed quatenus simul etiam producantur ab alijs speciebus quæ ab obiecto emanant; ideoque eam productionem specierum, qua-

quatenus ab intellectu, esse vitale & ab intrinseco, quatenus verò ab aliis speciebus, esse ab extrinseco & non vitale: non enim est inconueniens vllum, si vna eademque actio respectu vnus termini sit vitalis, respectu alterius non vitalis.

Adhuc tamen non conuiesces, dicesque, solutionem hanc locum habere in speciebus acquisitis mediata ab obiecto productis, in his autem quæ per se infusæ sunt, non posse explicari quomodo sint vicariæ obiecti, si ad hoc requiratur vt habeant virtutem concurrendi dependenter ab illo; vnde vel debes dicere, etiam si intellectus non habeat ab obiecto eam vim producendi in se species, adhuc tamen esse instrumentum illius, & consequenter productionem specierum non esse vitale etiam respectu intellectus, vel speciem per se infusam esse vitale, & operari per se ab intrinseco. Respondeo, hic multum de nomine misceri, quod scilicet dicendum sit instrumentum aut substitutum, quod non. Sed nec mirum: tota enim questio est de nomine, vt & supra dixi. Addo tamen de re, hanc esse differentiam, quod intellectus producit virtute sua partiali species, operatur ab intrinseco per suammet substantiam, quæ illi summè intrinseca est, ideo operatur immanenter; at quatenus per species efficit cognitionem, operatur per aliquid quod est in eo ab extrinseco productum vel infusum; illa enim species sunt, quodammodo extrinseca. Quod si hæc solutio non placet, dic Secundo, ideo dici productionem cognitionis à specie non vitale, quia potest fieri à specie existente in alio subiecto, vt diximus, productio autem speciei ab intellectu non potest fieri nisi in seipso in quo recipiuntur species.

100 Probo autem iam secundam partem Conclusionis, scilicet, in nostra sententiâ intellectum, vt producentem species, non esse principium vitale, quia nec est principium vitæ physice; hæc enim consistit in augmento per intus-susceptionem, quod ibi non est: nec est principium vitæ intentionalis, quia tunc non est principium cognitionis, sed specierum, ergo tunc intellectus nec physice nec intentionaliter viuunt.

QUINTA CONCLUSIO. Potentiæ cognoscitiuæ & appetitiuæ (si distinctæ sint) etiam sunt principia accidentaliter vitalia. Hæc est certissima, & probatur, quia hæc potentiæ sunt ab intrinseco ipsi animæ, sunt enim virtutes illius petite ab ipsa, & sunt principium cognitionis & appetitionis, quæ est vita intentionalis, ergo.

SEXTA CONCLUSIO. Si potentia nutritiua iuuatur ad nutritionem aliquibus accidentibus propriis, residentibus solum in ipsâ potentia, vel in eius subiecto, talia accidentia erunt vitalia in actu primo; ob rationem proximè datam de potentiis respectu cognitionis: si verò solum iuuatur accidentibus communibus, calore v. g. frigore, &c. talia accidentia non erunt vitalia, quia non sunt per se virtus intrinseca animæ, sunt enim communia aliis rebus.

101 SEPTIMA CONCLUSIO. Actus cognitionis & appetitionis quatenus producant habitus naturales, sunt principia vitalia in communi sententiâ. Pater, quia tales actus sunt ab intrinseco animæ, & per se immanenter producant habitus (neque enim actus Petri faciliat Ioannem, sed Petrum)

ergo in ipso principio à quo sunt, necessariò producant habitum, ergo operantur per se immanenter, ergo sunt principia vitalia. In meâ verò sententiâ non sunt, quia dum producant habitum, nec se augent per intus-sumptionem, nec sunt causa cognitionis, quas solas duas vitas ego agnosco.

Aduerte, quoties in præsentî de habitibus naturalibus loquimur, nos supponere eos esse distinctos à speciebus: si enim intellectuales non distinguantur (de quo infra) idem de illis ac de speciebus dicendum est. Conclusiones autem supra posite solum habebunt locum in habitibus voluntatis.

SUBSECTIO QUARTA.

Quid de motu locali.

POTENTIAM loco-motiuam esse vitale, videtur esse communissimum inter Doctores, imò & inter Ecclesiæ Patres, qui præcipuè definiunt viuens in ordine ad motum localem progressiuum, qui est actus potentiæ loco-motiuæ. Ego tamen, iuxta dicta à nobis de vitâ, omnino puto, illum motum non esse formaliter vitale, quia nec est augmentum per intus-sumptionem, nec est cognitio, aut appetitio; ergo, vt sæpè in superioribus repetij, non erit in se vitalis. Dixi, in se; quia arguitur non solum ille motus est vitalis vtrumque, sed creaturæ appetentis, ideo præsupponit virtutem appetendi & sentiendi; sicut virtus producendi in se habitus, licet non sit formaliter vitalis, præsupponit tamen principium capax intelligendi; & virtus generandi filium non est formaliter vitalis, præsupponit tamen necessariò vitam. Et in hoc sensu intelligo ego Patres, qui hic arguebant à posteriori, mouetur ergo est viuens, imò ergo est animal; & tamen certum est in omnium sententiâ, motum etiam progressiuum non esse actum sentiendi aut appetendi formaliter. Quod autem hic motus de facto supponat principium viuens, imò & appetens, patet ex eo, quod sit motus voluntarius, vt constat ex modo & ordine quo fit iam huc iam illuc, pro appetitu animantis; iam primò vnus pes mouetur, postea alter suo ordine: quæ omnia indicant potentiam aliquam ex cognitione & appetitu illum motum efficientem. Hæc in meâ sententiâ sunt certa. Volo autem ostendere, quomodo in sententiâ, constituente vitam physicam in motu immanenti, possit defendi, potentiam loco-motiuam, vt talem, esse formaliter vitale.

Pro quo aduerte Primò, hic posse esse duas 104 quæstiones: alteram, Vtrum potentia loco-motiuæ vitalis sit; alteram, Vtrum motus localis vitalis sit. Et licet hæc duæ difficultates videantur coincidere in vnam, re tamen verè distinctæ sunt: etenim sententiâ est valde communis, potentiam loco-motiuam non distingui ab appetitu; ex quo necessariò inferitur, eam esse vitale in se, sicut est appetitus, quantumuis motus localis vitalis non sit. Imò in nostra sententiâ, non distinguente potentias ab animâ, certius est, eas quæstiones esse distinctas: nam potentia loco-motiuæ ex parte recti, seu in se vitalis est necessariò, idque independentem ab eo quod motus localis sit vitalis.

In

In præfenti ergo intendimus, potentiam loco-
motiuam non solum esse vitalem in se, quatenus
non distinguitur ab anima, sed etiam formaliter,
prout comparatam cum motu locali, vitalem esse,
se, & ut clarius loquar, motum localem esse vita-
lem in actu secundo.

105 Aduerte Secundo, duplicem esse motum loca-
lem, vnum à se, alium ab altero. Motus localis
ab alio non est vitalis, idque in omnium senten-
tiâ. Ratio est, quia omnia entia, etiam non vita-
lia, capacia sunt moueri ab alio, lapides, ligna,
aqua, &c. Quæstio ergo in præfenti est de mo-
tu à se.

Tertio aduerte, quo in motu locali distinguen-
da, & actionem productiuam ipsius vibrationis,
quæ actio communiter dicitur motus; & termi-
num illius, scilicet præfentiam localem seu vbi-
cationem, quâ formaliter res fit præfens spatio
imaginario; quam vibrationem naturâ suâ vita-
lem non esse, certissimum est, quia eiusdem speci-
ei est vibrationis, quâ sum præfens Gymnasio v. g.
siue à me siue ab alio ibi positus sum. Nec est vi-
lum fundamentum, ad distinguendas specie eas
vibrationes; ergo ea vibrationis ex specie suâ non
106 est immanens, ergo nec vitalis. Vnde, qui ad
rationem vitæ requirunt, terminum esse naturâ
suâ immanentem, consequenter tenentur dicere,
motum localem formaliter non esse vitalem, nisi
velint dicere, ipsum terminum esse immanen-
tem, quatenus per eandem in specie actionem
non potest ab extrinseco provenire, licet per
aliam diuersam possit: sicut etiam alius dicitur
terminus nutritionis naturâ suâ immanens, quia,
licet utrumque possit ab extrinseco provenire,
non tamen per actionem nutritiuam. sed hoc po-
tius est dicere, actionem naturâ suâ esse imma-
nentem, quàm terminum ipsum.

His positis, facile probatur, in sententiâ com-
muni, cum motum esse vitalem nam actio, quâ
præfentia localis producitur à potentia se mouen-
te, naturâ suâ immanens est, ergo illa est vitalis,
ergo motus localis vitalis est. Vtrique conse-
quentia est bona. Antecedens probatur solutione
obiectionis, quæ adduci potest ad id negandum,
vbi simul reddetur politica ratio pro hac con-
clusionem.

107 Dices cum aliquibus recentioribus contra-
rium opinantibus: Actio quâ manus seipsam
mouet, non est diuersa in specie ab eâ quâ mouet
aliam manum; sed, quâ mouet aliam, non est im-
manens, ut per se patet, ergo nec quâ seipsam
mouet. Maior probatur, reliqua enim manifesta
sunt; quia illæ duæ actiones habent eundem ter-
minum, subiectum, & principium; etenim præ-
fentia localis vtriusque est eadem specie, ut nuper
diximus: item vtrique manus est eiusdem speci-
ei, ergo principium, subiectum, & terminus
eiusdem sunt speciei; ergo & actiones, quæ non
diuersificantur, nisi vel à subiecto, vel à princi-
pio, vel à termino. Iam dixi supra, & in Physi-
cis ostendi, ex solo modo tendendi præcisè posse
actiones specie diuersificari; imò ex hoc solo ca-
pite docui, specificari actionem nutritiuam à ge-
neratiuâ: ergo quia principia, subiecta, & termi-
ni motus à se, & motus in alio, eiusdem sunt spe-
ciei, non inferitur, etiam actiones specie simi-
les esse.

Sed adhuc vrgebis: Fateor, non inferri inde si-

militudinem actionum, verum nec etiam inferri
diuersitatem earum; imò nisi aliunde colligatur,
quoties principium, subiectum, & terminus, eiu-
dem est speciei, & actiones eiusdem esse specie
dicendum est, quia non sunt diuersificandæ emi-
tates sine fundamento. Respondeo, me non in-
ferre diuersitatem harum actionum ex similitu-
dine principiorum, sed ex diuersis dispositio-
nibus quæ ad eas actiones requiruntur, ex quibus
etiam communis sententiâ inferri diuersitatem
nutritionis à primâ generatione. Requiritur autem
diuersas dispositiones ad vnum, ab eis quæ ad
alium motum, certissimum est: etenim ut manus
moueat ab aliâ manu, non requirit eas dispo-
sitiones quas ut seipsam moueat, ideoque potest
pes vel manus incapax se mouendi, moueri ab al-
terâ manu vel pede, ergo ex parte subiecti diuer-
sæ dispositiones requiruntur ad recipiendum
motum à se, quàm ad recipiendum ab alio. Item
ex parte principij mouentis requiruntur etiam di-
uersæ dispositiones ad se mouendum, quàm ad
mouendum alium: potest enim, & sæpè contin-
git, hominem velocissimum ineptum esse ad mo-
uendum alios, vel saltem non ita aptum, quia ca-
ret viribus, & è contrario hominem potentem se
cum mouere plures, quia pollet viribus, non pos-
se seipsam velociter mouere; item cum, qui po-
test proicere à se longè alia corpora, non tamen
posse se mouere: ergo diuersæ omnino dispo-
sitiones requiruntur ad vnum quàm ad alium mo-
tum, ergo sunt diuersi in specie. Confirmatur ex
dictis de nutritione, & primâ generatione: quia
enim homo aptus nutritioni potest esse ineptus
generationi, & è contrario ineptus nutritioni esse
aptus generationi, non malè inferitur, generatio-
nem primam & nutritionem specie differre; sed
hoc idem contingit in his motibus, ut vidimus,
ergo motus hi specie differunt inter se, sicut &
generatio & nutritio.

Secundo posset quis respondere obiectioni su-
prâ factæ, negando, eadem esse principia motus à
se & motus ab alio; quia ad se mouendum præ-
cisè concurrat immediatè appetitus & potentia
loco-motiva, si distincta sit, ad mouendum vero
aliud corpus concurrunt etiam impulsus in illo im-
pressus, qui impulsus est qualitas quedam natu-
râ suâ productiua motus in illo corpore in quo
est, ut patet quando proicitur lapis (motus enim
ille causatur ab impulsu, quem lapidi imprimi
proiciens) ergo cum ad mouendum aliud cor-
pus debeat imprimi impulsus in illo corpore,
temper motus ab alio oritur à diuersis princi-
piis in specie, quàm motus à se; impulsus enim
& potentia loco-motiva, quæ sunt principia co-
rum motuum, specie differant.

Contra hanc solutionem videtur gravis esse
difficultas: quia licet, quando corpus proicitur
longè, necessarius videatur impulsus à quo cau-
setur immediatè motus ille, quando tamen homo
secum trahit corpus, non videtur necessarius
prædictus impulsus. cur enim immediatè non
producat homo & motum sui, & motum corporis
quod secum trahit: est enim illi sufficienter ap-
proximatum, ut immediatè possit producere il-
lum motum.

Sed dices: Quando homo v. g. mouet secum
corpus aliquod, duo præstat: aliud, sustentare
ipsum corpus; aliud, illud mouere. Licet ergo non
requi-

requiritur impulsus ad illud mouendum, saltem requireretur ad illud sustentandum, & resistendum illius grauitati. Sed contrā, quia terra non imprimat impulsu in homines quos sustentat, nec homo imprimat impulsu in vestes, ergo ad sustentandum corpus non requiritur impulsus. Ratio a priori est, quia posita impenetrabilitate corporum eo praecluse, quod quis conferret proprium Vbi, intelligitur sustentare corpus, quod supra ipsum est, quin in illud imprimat impulsu: sicut paries impedit transitum ob impenetrabilitatem, & resistentiam propriam sine villo impulsu, ergo neque ad mouendum corpus, neque ad illud sustentandum, requiritur impulsus; ergo non sunt diuersa principia motus in se, & motus in alio, vt contendebat secunda solutio. Igitur non est recurrendum, vt explicetur diuersitas inter motum a se & motum ab alio, ad diuersitatem specificam principiorum, sed ad diuersum modum tendendi, probatum supra ex variis & diuersis dispositionibus quae ad illos requiruntur. Hae quidem valde probabilia sunt; qui tamen eos duos motus esse omnino similes dicere veller, & consequenter neutrum esse vitalem, etiam in sententiā ponente vitam in solo motu per se ab intrinseco, non facile posset reici.

SECTIO III.

Quae sint viuientia in actu secundo.

Explicamus hucusque, quae sint viuientia in actu primo, nunc restat pro complemento huius Sectionis explicare, quae sint in actu secundo, quae facile ex dictis cognoscuntur: omnis enim actio principij viuientis vt talis erit vitalis in actu secundo, & terminus illius actionis erit etiam vitalis saltem per denominationem extrinsecam ab actione, igitur cognitio principij vitali cognoscetur actio vitalis in actu secundo. Hinc fit, actionem nutritiuam vitalem esse in actu secundo, item actionem productiuam cognitionum & appetitionum, item actionem loco-motiuam a se, seu motum localem, iuxta sententiam communem, vt paulo ante diximus.

Vterius, productionem habituum naturalium, productionem specierum ab intellectu in se, etiam in sententiā communem esse vitales (non verò in nostrā) ostensum est, quia haec omnes actiones oriuntur ex principijs viuientibus in actu primo formaliter vt viuientibus. Dico formaliter vt viuientibus, quia potest ex principio viuienti actio non vitalis oriri, vt prima generatio, quae oritur ab animā viuente, vitalis tamen non est. Item productio passionum, si quas habet anima, non est vitalis, etsi oriatur a principio vitali; & in nostrā sententiā idem est de motu locali. Ratio est, quia in ordine ad has actiones materialiter se habet vitalitas principij, ideoque non oriuntur a principio viuente formaliter, sed materialiter tantum.

Secundò queri potest, quod sint possintue esse viuientium genera. Et quidem quantum ad questionem de facto, facile constat, tria tantum esse inter se distincta, vegetatiuum plantarum, sensitiuum brutorum, intelligentium hominum, Angelorum, & Dei. Verum est, in his etiam includi in communi sententiā aliud genus, nempe se mouentium localiter motu progressiuo, aut dilationis, aut compressionis, quod genus viuientis non reperitur separatim a gradu sentientium, sed in omnibus sentientibus, ideoque non constituit quartum gradum a reliquis distinctum, etiamli formaliter diuersum genus sit.

Quae vt intelligas, aduerte, praedicta trium viuientium genera posse inter se dupliciter comparari. Primò, vt gradus vnici vegetatiui plantae comparetur cum sensitiuo aut intellectiuo alterius bruti & hominis v.g. & vt sic realiter distinguuntur illi gradus, imò vt sic etiam gradus sentiendi inter se distinguuntur, & gradus intelligendi inter se; nam sensitiuum Petri realiter distinguitur a sensitiuo Ioannis & equi. Secundò, posse comparari hos gradus inter se, scilicet intra idem suppositum; vegetatiuum v.g. Petri cum sensitiuo & intellectiuo eiusdem; vt sic autem sunt idem realiter in homine omnes tres, in bruto duo, quod constat ex saepe dictis supra, & in Logica, vbi ostendi, in quolibet viuente vnica dari animam, a qua omnes operationes vitales procedunt, item & gradus superiores non distingui realiter ab inferioribus.

Circa possibilitatem verò graduum viuientium **PRIMA SIT CONCLUSIO.** Si vita in motu per se ab intrinseco indebito pro primo instanti consistat, de potentia absolutā non repugnat viuens quod nec vegetatiuum nec sensitiuum sit, sed praecise loco-motiuum sui, aut habens virtutem se ab intrinseco variis coloribus pingendi, producendive in se alia accidentia sibi pro primo instanti indebita. Ratio huius est, quia viuens constituitur per operationem immanentem, postquam constitutum est in suo esse connaturali; sed illud haberet operationem immanentem, etsi non esset cognoscitiuum nec vegetatiuum, ergo viueret, sicut de facto viuunt animal per motum localem, viuunt pauo per variam colorum productionem a se. Praeterea haec operationes non sunt inter se ita connexae, vt repugnet de potentia absolutā aliquod principium virtutem habens praecise ad vnā ex illis, ergo, &c.

SECUNDA CONCLUSIO. In meā sententiā tale viuens repugnat, quia motus praecise ab intrinseco & indebitus non constituit viuens. Video, hic posse rursus esse de nomine questionem; sed ego loquor consequenter ad ea quae supra dixi, & probaui.

TERTIA CONCLUSIO. Potest esse viuens substantialiter simplex materiale: & spiritali non est dubium, nam de facto talis est Angelus. Haec Conclusio supponit, quae in fine libri primi Physicæ diximus, posse de potentia absolutā dari corpus simplex. Quo posito, illud posse esse viuens, probatur: quia posset habere potentiam loco-motiuam a se, item & virtutem se ab

111 intrin-

intrinseco variis accidentibus ornandi: posset item esse sensitivum, sensatio enim non requirit essentialiter principium compositum, sed materiale ad summum. Licet enim sensatio, quæ de facto datur, requirat qualitates productivas, quæ videntur eo ipso supponere subiectum esse capax compositionis & corruptibile saltem secundum unionem materiæ & formæ, non tamen videtur necessarium, omnem sensationem possibilem id requirere: poterit enim sensatio alterius generis alia accidentia diversa non corruptiva requirere. imò non video, cur hæc accidentia non possint recipi naturaliter in alio subiecto etiam incorruptibili, & consequenter etiam per hæc accidentia posset illud corpus simplex exercere sensationes. Denique posset aliud corpus simplex esse nutritivum, non quidem per conversionem substantialem, quia hæc requirit subiectum habens formam substantialem quam in aliam permutet, sed quia posset habere virtutem vivendi sibi ab intrinseco alteram partem sibi similem, vel sine vllâ permutatione accidentium, sicut videtur una gutta aquæ cum aliâ; vel corrumpendo aliqua accidentia illius, & producendo propria, sicut caro nutritur ex sanguine, in nostra sententia, docente eum animari.

121 Dices Primò: Non posset illud corpus habere accidentia corruptibilia, hæc enim requirunt subiectum corruptibile, quale non esset illud corpus. Respondeo, aliud esse, habere accidentia corruptibilia, aliud corruptum. Lux, sensatio, intellectus, sunt corruptibilia, non tamen corruptiva, quia non disponunt subiectum ad aliam formam. Idem est de actibus Angelorum. Posset ergo illud corpus habere accidentia corruptibilia, quæ produceret in aliâ parte sibi substantialiter simili, ut eam etiam accidentaliter assimilaret sibi vivit per intus-umptionem, sicut caro vivit sibi sanguinem, licet substantialiter non esset corruptibile, nec accidentia illa essent corruptiva.

122 Dices Secundò: Aqua non vivit, etiam si vivat sibi aliam guttam aquæ; ergo nec viveret illa substantia, eò quod sibi vivit aliam sibi similem. Respondeo, illam substantiam posse vivere, quia eam unionem produceret per intus-umptionem, quod proprium esse viventium, supra ostendi, quodque nullo modo habet aqua.

TERTIA CONCLUSIO. Dari potest vivens compositum intellectivum, quod nec vegetabile nec sensitivum sit. Pater, quia vegetatio non est simpliciter necessaria ad intellectionem, item nec sensatio.

Sed dices: Forma illa intellectiva, si non exerceretur nutritionem aut sensationem in corpore, nullam in illo operationem exerceretur, ergo non posset illi vivit. Respondeo Primò, etiam si non exerceretur in eo corpore operationes nutritivas & sensitivas, posse tamen exercere alias diversas; sicut forma ignis non exercet in materiâ operationes nutritivas & sensitivas, exercet tamen per te alias, ratione quarum potest illi vivit; idem ergo erit de illâ animâ intellectivâ.

123 Respondeo Secundò, etsi nullam exerceretur operationem in illo corpore ab eo dependentem, ad-

huc tamen posset illi vivit, quia eo ipso quod substantialiter esset incompleta, posset vivit subiecto, licet in eo nullam exerceretur operationem ab eo dependentem: imò censo, de facto nullam exerceri à formâ ignis, aut ab eius calore, operationem in materiâ, quam, si semel extra materiâ poneretur, non posset naturaliter prestare. Ex his constat, à fortiori esse etiam possibile corpus sensitivum non vegetabile, quia forma huius penderet à materiâ quoad sensationem, licet non quoad nutritionem, ideoque illi posset vivit.

QUARTA CONCLUSIO. Potest esse vivens constans animo spirituali, non tamen intellectivo, sed vel sensitivo, vel loco-motivo, vel vegetativo. Probatur, quia spiritualitas animæ non pender ex virtute intellectivâ, sed ex independentiâ à materiâ, ideoque diximus supra, possibile esse substantiam spirituales non intellectivam; ergo poterit esse animus spiritualis non intellectivus, sed vel sensitivus, vel potens nutrire totum compositum per intus-umptionem.

QUINTA CONCLUSIO. Potest dari vivens compositum incorruptibile. Probatur, quia potest dari, imò de facto datur, corpus incorruptibile non vivens, ergo & poterit dari vivens incorruptibile. Pater consequentia, quia ex conceptu suo perfectius est vivens non vivente, ergo non debet repugnare generi superiori, si scilicet viventi, perfectio incorruptibilitatis, quæ non repugnat generi inferiori; scilicet non viventi, præsertim cum sentire & appetere, imò & se per intus-umptionem augere, non arguat, ut ex se patet, corruptibilitatem: nam potest habere virtutem in se convertendi alia corpora, quæ tamen semel convertita non poterunt corrumpi.

Sed dubitabis, utrum illud corpus possit esse intellectivum, id est, cognoscitivum rei spiritualis. Negant nonnulli, quia intellectivum debet constare saltem formâ spirituali; hæc autem nequit vivit incorruptibiliter materiâ, eo enim ipso erit materialis. Ego tamen aliter censo, Primò, quia non video vllam repugnantiam in eo, quod res materialis possit cognoscere rem spirituales; materialitas enim præcisè consistit in impenetrabilitate cum aliâ eiusdem speciei. Cur autem impenetrabilitas obstabit cognitioni rei penetrabilis, cum capacitas compositionis non obstat cognitioni rei incapax compositionis? Certe ego non video vllam in hoc repugnantiam, aut differentiam inter impenetrabilitatem & capacitatem compositionis. Ergo sicut anima capax compositionis substantialis cum materiâ, potest cognoscere Deum incapax compositionis; ita etiam res incapax penetrationis, poterit cognoscere rem capax penetrationis. Sed de hoc fusius infra.

Secundò responderi posset, ex eo quod forma illa incorruptibiliter vivit materiâ, non esse materiale, quia ad materialitatem non sufficit quasi alligatio ad materiâ, sed requiritur ulterius dependentia ab illâ ut à subiecto adhesionis aut inhesionis, sicut multi dicunt, unionem, se tenentem ex parte animæ præcisè si daretur, materiale non futuram, etsi non posset.

posset esse sine materia etiam de potentia absoluta.

Hæc solutio mihi olim placuit, sed supra ostendi à numero 115. creationem quantitatis esse materialem eo præcisè quòd dependet à quantitate non efficienter, sed ad hæsiuè; hoc autem haberet illa forma substantialis, quæ non posset à materia separari; ergo esset materialis, non verò spiritualis. Vnde etiam reiici vñionem spiritualement tenentem se ex parte animæ, affixam tamen materiæ.

- 117 Melius aliter Tertiò posset responderi, illam animam, si semel corrumpetur vñio cum materia, connaturaliter extitutam; quo explicatur eius independentia à materiæ & quantitate, & consequenter eius spiritualitas: quòd autem non possit vñio dissolui, non prouenire ex exigentiâ animæ, & dependentiâ à materiæ, sed ex naturâ propriâ illius vñionis.

SECTIO IV.

Potest esse viuens intellectuum non volituum.

SEXTA CONCLYSIO. Potest esse viuens intellectuum, non verò volituum. Probatur, quia nulla est ratio probans, ex cognitione necessariò essentialiter inferri potentiam volituum. Confirmatur: potentie exteriores, visus v. g. auditus, &c. sunt cognoscitiua, & tamen illis non correspondet potentia appetitiua, hæc enim solum correspondet sensui interno, ergo non est necessarium, vt omne cognoscitiuum sit appetitiuum. Vtrum autem possit esse appetitiuum sine cognoscitiuo, dicitur inferius, cum de actionibus voluntatis sermo inciderit.

- 118 Oppositum opinantur nonnulli, qui mouentur Primò: Quælibet natura habet appetitum sibi proportionatum, ergo natura rationalis habet appetitum rationalem. Sed hic est voluntas, ergo omnis natura rationalis habet voluntatem. Hic committitur magna æquiuocatio: saltatur enim ab appetitu innato ad voluntatem, quæ solet dici *appetitus elicitus*. Concedo, quamlibet naturam habere appetitum innatum sibi proportionatum, id est, inclinationem naturalem ad proprium bonum, vnde natura rationalis etiam habebit rationalem appetitum innatum: nego autem, omnem naturam rationalem habere appetitum elicitem, id est voluntatem. Quòd si in hoc sensu de appetitu elicito sumatur Antecedens, supponitur ab aduersariis, quod deberet probari.

- 119 Secundo arguunt: Perfectissimum cognoscens, qualis est Deus, & infimum, quale est brutum, habent appetitum elicitem, ergo omnia cognoscencia, quæ continentur in medio, debent esse appetitiua; ergo signum est, de conceptu omnis cognoscens esse, habere appetitum. Sed contra Primò, quia in hoc argumento iam supponis, dari in Deo voluntatem, non verò villam huius rei affers rationem, sed ex eo quod datur in Deo, inferis, esse de conceptu omnis cognoscens, habere

appetitum; nos autem in præsentì quærimus an ex conceptu intellectui id necessariò colligatur, vt idèò teneamur dicere, omne intellectuum esse etiam volituum.

Contra Secundo, quia sequela, illata ex 130 Deo & brutis ad alia cognoscencia possibilia inter Deum & bruta, est prorsus nulla, perinde ac si hoc modo argumentareris: Deus, qui est perfectissimum ens rationale, & homo, qui est imperfectissimum rationale, possunt generare filium; ergo Angeli, qui sunt inter Deum & hominem, possunt generare filium: qualis esset consequentia? Ratio huius est, quia duobus entibus extremis conuenientibus in aliquâ ratione communi, potest aliqua alia ratio etiam communis conuenire ex propriâ naturâ particulari, quæ non necessariò conueniat entibus interiacentibus inter ea extrema: idem ergo erit de appetitu, qui non conuenit Deo præcisè quia intelligenti, sed quia tali intelligenti, id est, infinite perfectò, & etiam conuenit bruto ex particulari eius essentia; vnde non licet inferre, omni cognoscenci possibili appetitum conuenire debere.

Tertiò mouentur: Quia omnis res fertur in suum bonum, non cognoscitiua per appetitum innatum, cognoscitiua per elicitem; ergo omnis cognoscens est potens elicere actum appetitus. Sed nego, omnem naturam cognoscencem debere appetere suum bonum aliter quàm non cognoscencem; tu enim ponis Antecedens pro tuâ conclusione, sed illud ne leuiter probas.

Quartò: Quia potentia perfectior, si respiciat idem obiectum quod imperfectior, debet versari circa illud modo perfectiori; sed sensus bruti, qui est imperfectior omni intellectu, respicit suum obiectum cum vi elicendi appetitum circa illud, ergo & omnis intellectus eodem modo illud respicit. Relabitur hoc in secundum argumentum, cui respondeo per instantiam Primò, Angelus & homo respiciunt hominem, & tamen in omnibus non potest perfectiùs se exercere Angelus circa hominem, neque enim illum potest producere. Ratio à priori fit, & simul secunda responsio, quia in creatis potest aliqua potentia, quæ excedatur ab aliâ in aliquo, eam excedere simpliciter aliunde, ergo Maior illa argumenti non est vera. Eadem instantia est circa meos actus amoris, qui à meo intellectu & ab Angelico respiciuntur, Angelus autem non potest eos producere, possum tamen ego, qui sum illo imperfectior; ergo circa illud obiectum non versatur absolute perfectiùs potentia Angeli perfectior.

Aliud argumentum obiciunt sibi hi de cognitione, cui repugnaret amor vel odium, ergo potest etiam esse intellectus, cui repugnet appetitus. Antecedens probant in cognitione de decreto Dei non concurrenti cum voluntate ad amandum, nec odio habendum. Sequelam probant, quia eadem omnino ratio est de intentione ad appetitionem particularem, ac de intellectu ad omnes appetitus. Huic respondent, repugnare, à Deo reuelari tale decretum, quia sequerentur duo contradictoria, scilicet, posse

eam cognitionem esse principium operationis, & non posse.

- 133 Sed ego vrgeo argumentum: siue enim verè siue falsò iudicet quis, se non posse amare, nec odio habere aliquod obiectum, ex illâ cognitione præcisè nihil potest operari voluntas, ut de se patet; ergo iam est aliqua cognitio, qui per se repugnet actus voluntatis; ergo falsâ est tua doctrina. Imò licet quis vellet reflexè omittere ex vi eius cognitionis, at circa obiectum illius directum non versaretur vllò modo, quod patitur instantiam tuum argumentum, quia circa idem obiectum formalissimè, quod cognitio respicit, contendis tu, debere perfectiorem potentiam posse verari per actum voluntatis, quod tamen hic falsum est.

- 134 Tertiò impugno eam solutionem, quia in eâ petis principium; supponis enim, sequi illa duo contradictoria, de quo est tota lis, non

das autem rationem huius. Confirmo: hi admittunt puram omissionem (& quoad hoc, etiam si non admittant, idem est) omittere ergo quis, siue liberè siue necessariò, cur non poterit Deus illi reuelare, se non operari? Hæc cognitio cuius, quæso, amoris erit productiua? certè nullius, quia nullum obiectum amabile proponit aut odibile, ergo potest esse actus intellectus non determinatiuus ad appetitum.

Tandem impugno eam solutionem, quia gratias & contra lumen naturale dicitur, quod Deus non possit reuelare homini id quod ipse verè & realiter determinauit, & quod Deus loqui possit cum creaturâ, & non possit illi dicere, Ego decerno tecum non concurrere ad actus voluntatis: verè nimis clara deberent esse contradictoria, quæ me ad hoc negandum cogerent.

DISPUTATIO TERTIA.

De potentiis Animæ.

EGI MUS de Animâ secundum se, iam nunc de eius potentiis, mediis quibus operatur, agamus oportet. In præsentî Disputatione terciâ solum de illis in communi, in sequentibus verò de iisdem in particulari disputabimus.

SECTIO I.

An sola Potentiæ immediatè concurrant ad actus vitales?

QUIA à certioribus ad minùs certa procedendum est, idè priusquam de distinctione potentiarum ab animâ, quod minùs certum est, disputemus, oportuit concurrere eius in actus statuere, quod faciliùs probabitur, ut hinc gradum faciamus ad priorem difficultatem.

SVBSECTIO PRIMA.

Reiicitur sententia, negans, animam immediatè concurrere ad actus vitales.

- 1 **D**I VVS Thomas Parte 1. quæst. 77. art. 1. opinatur apertè, animam nullatenus posse per seipsam immediatè concurrere ad suos actus. Mouetur Primò, quia principium operationis debet esse in eodem genere cum operatione ipsâ; sed operatio animæ est accidens, ipsa autem anima substantia, ergo nequit esse principium suorum actuum, debent ergo poni potentia aliæ accidentales, quæ immediatè solæ concurrant ad actus vitales. De principio,

cui hæc ratio D. Thomæ innititur, egimus fusè in Physicis, ubi probauimus, non esse necessarium, ut principium & operatio sint in eodem ordine, ideoque conclusimus, substantiam posse esse immediatè operatiuam & aliter substantia & accidentium, quod pluribus instantiis & ad hominem contra ipsum D. Thomam, & vniuersaliter potest confirmari. Ad hominem quidem, quia in eius sententiâ accidens producit substantiam immediatè; item potentia loco-motiva, quæ est accidentalis, vibrationem, quæ est modus. Præterea in omnium fere sententiâ res materialis, nempe phantasma, producit immediatè partialiter species spirituales. Vnde arguo: Si res ordinis inferioris possunt concurrere ad producendam rem ordinis superioris, à fortiori poterit res ordinis superioris concurrere ad res inferiores. Ratio à priori, quia principium, ut possit producere effectum, requirit solum ut illum contineat, res autem ordinis superioris potest continere res inferiores etiam multò perfectiùs quàm res eiusdem ordinis inuicem continentur (perfectiùs enim continet Deus ignem verbi gratiâ, quàm vnus ignis alterum) ergo poterunt res ordinis superioris immediatè concurrere ad res inferiores; ergo & anima ad suos actus, licet hi accidentales, illa substantialis sit.

Mouentur Secundò Thomistæ: Quia si anima secundum suam essentiam esset potentia, semper exerceret omnes operationes quas potest, quod apertè falsum est. Sequela probatur, quia anima ex sua essentia est actus materiae, ergo si illa esset potentia, semper esset in actu, ergo semper operaretur. Non video vim huius argumenti, quod in primis retorqueo, quia potentia ipsa distincta ex sua essentia sunt etiam actus animæ, sicut anima